

SZAKDOLGOZAT

Büki Marcell
Tanító szak

Kaposvár
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Tanító Szak

"Kizökkent az idő"- A Covid-19 járvány hatása az általános iskolai oktatásra vagy óvodai nevelésre egy magyarországi településen belül.

Belső konzulens: **Molnár Gábor PhD**
egyetemi docens

Készítette: **Büki Marcell**
P970VK
Nappali tagozat

Intézet/Tanszék: **Neveléstudományi intézet**

Kaposvár
2023

"KIZÖKKENT AZ IDŐ"- A COVID-19 JÁRVÁNY HATÁSA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁSRA VAGY ÓVODAI NEVELÉSRE EGY MAGYARORSZÁGI TELEPÜLÉSEN BELÜL

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	
2. A COVID-19 járvány HATÁSAI.....	
2.1. A Covid-19 pandémia hatása az oktatásra.....	
2.2. A Covid-19 járvány hatásai a gyermekekre.....	
2.3. A Covid-19 pandémia hatása a szülőkre	
2.4. A Covid-19 járvány hatása a tanárookra	
3. TANÍTÁSI FORMÁK	
3. 1. Hagyományos tanítási-tanulási formák	
3. 2. Digitális tanítási-tanulási formák	
3. 3. A hagyományos és a digitális tanítási tanulási formák összehasonlítása, előnyök és hátrányok	
3.4. A távoktatás jelentősége és tapasztalatai a Covid-19 járvány idején	
4. A Covid-19 hatása az általános iskolai oktatásra vagy óvodai nevelésre egy magyarországi településen belül.....	
4. 1. A kutatás célja	
4. 2. A kutatás módszere	
4. 3. A kutatás körülményei	
4. 4. A kutatás eredményei	
4. 5. Következtetések, javaslatok	
5. ÖSSZEGZÉS	

1.Bevezetés

A WHO (World Health Organization) Egészségügyi Világszervezet 2020. március 11-én a Covid-19 járványt világjárvánnyá minősítette.

Ezzel egyidejűleg Magyarország Kormánya a pandémia miatt a vészhelyzet kihirdetéséről döntött. Az emberek mindennapi életét korlátozó intézkedéseket vezettek be.

A pandémia több hullámban támadt és a vírus mutálódott. Újabb és újabb kihívások elé állította ezzel a kormányokat, a tudósokat és az egész emberiséget. A harc nem ért véget, bármennyire is reméltük. Ez egy pszichológiai hadviselés, melynek rövid távú hatásait megtapasztaltuk, de hosszú távú hatásai a mai napig ismeretlenek számunkra. Meg kell tanulni együtt élni vele és túlélni.

A gazdaság átstrukturálódott, munkahelyek szűntek meg, és újak jöttek létre. Magyarországon is kezdett meghonosodni a Covid-19 járvány által kikényszerített „home office”, vagyis az otthonról való munkavégzés. A gazdasági visszaesés, a járvány miatti „leállás” kikényszerítette a digitális technológiára való felkészülést, a technikai változásokat a társadalom egész területén, így az oktatásban is.

A felsőoktatásban nem volt ismeretlen a távoktatás. A főiskolai egyetemi hallgatók önálló tanulásra vannak nevelve. A Kaposvári Campuson biztosítottak voltak a tárgyi és oktatói feltételek, így az átállás zökkenőmentesen ment. A nehézségeket inkább az okozta, hogy a pandémia egy pillanat alatt véget vetett az egyetemi közéletnek. Ezen életkor sajátossága a barátságok, párkapcsolatok kialakulása, eszmecsere, kommunikáció, bulizás, szabad élet. Az elszigeteltség frusztrációt okozott a fiatalokban.

2020 novemberében a járvány újra felerősödött. Megdőlt a feltevés, miszerint a gyerekek nem, csak az idősek vannak veszélyben. Egyre több pedagógus és gyermek betegedett meg, ezért osztályokat, iskolákat zártak be. Az általános iskolákban is felfüggesztették az oktatást, távoktatásra tértek át. A gyakorló iskola is bezárt, elmaradtak a hospitálások, a próbatanítás. Rosszul érintett és félelemmel töltött el, vajon hogyan fogok tanítani, ha nem szerzek gyakorlati tapasztalatot a tanításban.

Ekkor merült fel bennem a kérdés vajon hogyan élnek meg kisgyerekek ezt az elszigeteltséget. Hogy igazodnak el a számukra ismeretlen digitális világban, hogy birkóznak meg a technikai feltételekkel? Kapnak-e segítséget, kitől és mit?

A verbális és nonverbális kommunikáció, az érzelmek kinyilvánítása ebben az életkorban nagyon fontos. Egy mosoly, egy simogatás megnyugtatja a gyermekeket, oldja a feszültségüket. Ők itt tanulják meg a viselkedési normákat, kapcsolatteremtést társaikkal, nevelőjükkel. Az is izgalmas kérdés, hogy vajon a szülők, és pedagógusok, hogy tudták kezelni ezt a váratlan helyzetet, az új kihívásokat.

A dolgozatomban a Covid-19 terjedésének és hatásainak bemutatásán túl, a járványnak az oktatás nehézségeire és gyerekekre gyakorolt hatását kívánom kiemelten vizsgálni. A „kizökent idő” pozitív és negatív hatásait az általános iskolás gyerekekre, valamint a fenti kérdéseimre a választ nem csupán a szakirodalom tanulmányozásával, hanem reprezentatív felméréssel és interjúvolással is megpróbáltam megfejteni.

„Én sosem tanítom a diákjaimat, csak próbálom a megteremteni a feltételeket, amelyekben tanulhatnak.”

(Albert Einstein)

2. A COVID-19 JÁRVÁNY HATÁSAI

A Covid-19 járvány hatásaival kapcsolatban, előljáróban fontos rámutatni, hogy az epidémiának az oktatásra, illetve a gyermekekre, a szülőkre és a pedagógusokra gyakorolt hosszú távú hatásai még nem igazán mérhetők fel, hiszen a tapasztalatok leülepedése és összegyűjtése időt igényel. Németországi kutatások is megerősítették, hogy a járványra pánikszerűen reagáltak az oktatás szereplői, ez a helyzet azonban mégis lehetőséget adott a korábban még csak tervezett oktatási módszerek bevezetésére, kipróbálására és a tanítás teljes megújítására. Ezeknek a hatásoknak a pontos bemérése azonban még várat magára. (Harsányi, 2021)

2.1. A Covid-19 pandémia hatása az oktatásra

A Covid-19 járvány következtében 2020 márciusától a világ számos táján bezárásra kerültek az iskolák, vagy működésüket korlátozták. A tanulók 60%-át érintette világszerte a teljes intézménybezárás. A különféle korlátozások további több millió iskolába járó gyermeket érintettek nemzetközi szinten. A világ 180 országában azonban nem voltak biztosítottak a feltételek ahhoz, hogy a digitális átállás zökkenőmentesen megtörténjen, ennek kapcsán pedig a tanuláshoz való jog, valamint a hátrányos helyzetű csoportok esélyegyenlősége komoly sérülést szenvedett el, hiszen számos államban a tanulók tömegei – digitális eszközök és internet hiányában – nem fértek hozzá az online oktatáshoz. (Czirfusz et al., 2020).

Nemzetközi viszonylatban is felmerült a kérdés: lesz-e még hasonló helyzet, amikor nem lesz mód a jelenléti oktatásra? Számos kutató véleménye az, hogy nem az utolsó járvány volt a koronavírus, ezért lesz még szükség a jelenléti oktatás felfüggesztésére. (Harsányi, 2021).

A járványhelyzetre való felkészülés érdekében több síkon is előrelátásra, gondolkodásra van szükség. Többen is hangsúlyozzák, hogy szükség van az iskolaépületek bővítésére, az osztálylétszámok csökkentésére, a higiéniai szabályok szigorítására. A fizikai környezet mellett szükségesnek látják a tantervek átalakítását is. Arra kell felkészülni, hogy a tanulóknak több hetet vagy hónapot otthon kell tölteniük a jelenléti oktatás helyett. Ennek megvalósíthatósága érdekében az egymásra épülő tudást igénylő tananyagokat le kell csökkenteni, kivétel ez alól a matematika és az idegen nyelvek. A problémát főként azok a tantárgyak jelentik, ahol szükség van a tanulók közötti interakcióra, együttműködésre, de személyes keretek között. Ilyen például

a művészeti oktatásban a hangszeres zene és a színjátszás, ahol nem lehet nélkülözni a jelenléti oktatást. A művészeti tárgyak pozitív hatással vannak a tanulók szociális kompetenciáinak, érzelmi intelligenciájának fejlődésére, valamint támogatják a kognitív funkciókat is, ezeknek a fejlődési lehetőségeknek a biztosítása a járványhelyzet idején komoly kihívást jelent. (Harsányi, 2021)

Hasonlóképpen problémás területnek számít a szakmai oktatás. Hazai kutatásból ismert, hogy a szakmai oktatás területén a digitális munkarend megvalósítása sokkal több nehézséget okozott, mint a közismereti tárgyaknál. A szakmai gyakorlati vizsgákra való eredményes felkészülés érdekében a tanulóknak biztosítani kellett a jelenléti oktatás lehetőségét. (Czirfusz et al., 2020)

Magyarország kormánya a koronavírus járvány következtében úgy döntött, hogy valamennyi iskolát bezárja, és teljes mértékben átáll a digitális oktatásra. A vészhelyzeti kormányzás során hozott rendelet 2020. március 16-ától, hétfőtől volt hatályos. A döntést a digitális munkarend bevezetéséről Orbán Viktor miniszterelnök 2020. március 13-án este jelentette be a televízióban. A 1102/2020. (III.14.) számú Kormányhatározat a koronavírus miatt a köznevelési és szakképzési intézményekben bevezetett új – digitális - munkarend bevezetéséről másnap jelent meg a Magyar Közlönyben. Az iskolák működési rendjét a kormány határozata az alábbiak szerint szabályozta:

„a) 2020. március 16. napjától az iskolákban a nevelés-oktatás tantermen kívüli, digitális munkarendben kerül megszervezésre;

b) a digitális munkarend olyan módon kerül meghatározásra, hogy annak keretében

ba) a tananyag kijelölése, a tanulási folyamat ellenőrzése és támogatása a pedagógusok és a tanulók online vagy más, személyes találkozást nem igénylő kapcsolatában történik,

bb) a tananyag tantermen kívüli, digitális munkarend keretében történő átadása alkalmas legyen a tanuló tanulmányi követelményeinek teljesítésére; (...)”(1102/2020. (III.14.) számú Kormányhatározat (1))

A digitális technológiák használatában a koronavírus járványt megelőzően készült felmérések (OECD, 2016 és Eurydice, 2019) azt tapasztalták, hogy Magyarország még mindig le van maradva a digitális technológiák oktatásban történő használatában. A normál oktatás keretében nem volt tehát elterjedt a digitális és online eszközök, felületek használata, ezért feltétlenül támogatni kellett ezek alkalmazását módszertani anyagokkal, amelyeket az Oktatási Hivatal és

a Digitális Pedagógiai Módszertani Központ készítette el annak érdekében, hogy segítse az átállásban a pedagógusokat és az intézményeket. (Czirfusz et al., 2020)

2.2. A Covid-19 járvány hatása a gyerekekre

A Covid-19 olyan vírus, amely elsősorban a légzőrendszert érinti, és halálozási aránya a betegség súlyosságától függően változik. A korlátozások, és a zárlatok nagymértékben visszaszorították a vírus terjedését, viszont a korlátozások következtében más veszélyek leselkednek a gyermekekre nézve. A Covid-19 világjárvány idején jelentősen megnőtt a képernyőhasználat ideje, majdnem 15%-os százalékos növekedést tapasztaltak a kutatók. A gyermekek körében az okostelefon-használat majdnem 16,4%-ot ért el, ami aggodalomra kelt okot. Amerikai és brit lakosság bevonásával készült nagymintás – 4000 főt érintő – kutatás igazolta, hogy a médiahasználat jelentősen megnövekedett, de elsősorban a legfiatalabbak, a Z-generáció körében volt elsöprő mértékű a növekedés. A 9-23 éves korosztály az online platformok mellett internetet elérhető televíziós adásokat, videókat nézett, online híreket olvasott, online zenei tartalmakat hallgatott. A „digitális bennszülöttek” generációjának magatartásából egyúttal a jövő trendjeire is következtetnek a kutatók (Guld, 2020).

A pécsi és a stuttgarti egyetem közös kutatásából ismert, hogy a magukat introvertált személyiségként jellemző fiatalok számára a Covid-19 okozta lezárások kezdetben előnyösek voltak, mert feladataikat elvégezheték, társasági igényeik pedig kevésbé voltak. Ellenben a kapcsolati téren magasabb igényekkel rendelkező, extrovertált személyiségű fiataloknál hamar diszkomfort érzet alakult ki (Guld, 2020). Bár a kutatást egyetemi hallgatóknál végezték el, feltételezhető, hogy a fiatalabb korosztályoknál is hasonló érzések alakultak ki, hiszen az embernek, mint társas lénynek, igénye van a szociális kapcsolatokra.

A járvány nagymértékben érintette az alapfokú oktatást, mivel a gyermekekben stresszt, nyugtalanságot, agressziót okozott. A serdülőkorúak esetében kisebb hatást tapasztaltak, mivel ők köztudottan több időt töltenek telefonjuk bújásával. A serdülőkorú gyerekeknél is megjelent ugyan a stressz, és a félelem, amely erősen befolyásolta hangulatukat, viszont ezt az időszakot a technológia segítségével inkább szabadidős tevékenységekkel, oktatási célokkal, fizikai aktivitással töltötték ki. Így kijelenthetjük, hogy ezeknél a gyerekeknél nagyobb ellenálló-képességet lehetett tapasztalni.

Neurológiai hatásokat tekintve újabb megdöbbentő tényt olvashatunk, mivel a gyerekekben lévő neuronkapcsolat gyorsabban növekszik, mint felnőttkorban. Ennek következtében a túlzott technológiai használat negatív hatással lehet az ifjuncok neuroplaszticitására.

A készülékek többsége rádiófrekvenciát bocsát ki, ami rákkeltő anyag, ezért ebben az időszakban jobban ki vannak téve a készülékeket használók olyan veszélyeknek, mint a daganatos betegségek kialakulása, ám ez a serdülők esetében még súlyosabb is lehet. Ezek a fajta sugárzások alvászavarokat okozhatnak, mivel a hullámok meggátolják az alvást segítő hormon termelését. Az időszak megkívánta azt a gyerekektől, hogy üljenek eszközük előtt, ezért a mozgás öröme is elmaradt. A tanulmány ezenkívül még arra is rámutat, hogy a túlzott internethasználatnak köszönhetően a tanulók kevésbé lesznek alkalmazkodó képesek, mivel görcsösen ragaszkodnak ahhoz, hogy telefonjuk még alvás közben is velük legyen (Limeone & Toto, 2021).

Fontos, hogy a tanár és a szülő összhangban legyenek, mivel jó munkájuknak köszönhetően a gyermek sokkal jobb morálban teljesíti a körülményeket tekintve (Maggio et al., 2021).

Az iskolabezárások miatt a gyerekek magas szinten ki vannak téve poszttraumás stressz zavaroknak (PTSD). Különösen nagy nehézséget jelent az, hogy a gyermekek kikerültek az iskolából, ez által felbomlott a napi rutinjuk, megszűnt a társakkal való személyes találkozás lehetősége, a tanulásra való összpontosítás (Cusinato et. al., 2020).

Fontos megjegyeznünk, hogy a gyerekek a társadalom sebezhető részét alkotják, ezért gondoskodásra, és támogatásra van szükségük. A gyermekeknek társaságra (kortársaikra) van szükségük, ezzel kapcsolatban a felelősség a szülőn és a gyámon van. Ellenkező esetben - a fent említett zavarok miatt - megfelelő háttér nélkül elzárkozhatnak a külvilágtól.

Kínában két vizsgálatot végeztek, amely megdöbbentő eredménnyel zárult. Az elsőben 320 fő (3-18 éves korosztályba tartozó) gyermeket vizsgáltak. A vizsgálatban résztvevő diákoknál figyelemzavart, ingerlékenységet, félelmet állapítottak meg. A fiatalabb gyermekek (3-6 éves korosztály) ragaszkodóbbak voltak, és jobban féltek attól, hogy családtagjaik elkapják a vírust. Az idősebb gyermekek (6-18 évesek) figyelmetlenebbek, vagy kitartóan kíváncsi természetűek voltak.

A másik kutatás szintén Kínában készült, amelynek keretében 2230 általános iskoláskorú gyermeket vizsgáltak, akik 3-4 hónapig karanténban voltak. Ennek tapasztalatai alapján a

vizsgált gyermekek 22,6%-a depresszív volt, 18,9% szorongásos zavarokkal küzdött, 37,3%-uk pedig aggódott a járványtól.

Angliából érkező adatok szerint az iskolabezárás több súlyos következménnyel járt. A mentális betegséggel küzdő gyerekek nagy része nem tudta igénybe venni a mentális egészségügyi ellátást. A speciális ellátást igénylő gyerekek számára ártalmas volt, hogy a már említett napi rutin megszakadt, és ez frusztráltságot okozott bennük (Ramadhan et. al., 2020).

A Covid hatásai miatt 2020 tavaszától egyértelművé vált, hogy nem lehet elvárni azt a tudást a gyerekektől, amit korábban, mivel megváltozott az értékelési rendszer és nagyon sok esetben nem tudták visszakövetni a tanulási tevékenységeket. Ez alatt az értendő, hogy a dolgozatokból nagyon kevés esetben tudták leszűrni, hogy más írta meg, vagy saját kézzel írt munkáról van szó. Az első osztályos gyerekek hiányossággal indultak neki a tanévnek, majd ismét hosszú időre hazaküldték őket. Az óvoda képezi az iskolába való átmenetet, ami fontos összetevője az oktatásnak. Ebben az esetben ismét csak több volt a negatívum, mint a pozitívum, mivel az iskola előtt álló gyermekek esetében nem történt meg az iskolára való felkészítés. A pedagógiai szakszolgálatoknál napról napra növekedett azoknak a gyermekeknek a száma, akik valamilyen tanulási zavarral küzdöttek. Ezeknek a gyermekeknek a távoktatása sokkal bonyolultabb, nehezebb feladat, mint a normál fejlődésmentű gyermekeké. A szülőkre emiatt nagy teher hárult, és sok esetben döntésképtelenül álltak a helyzet előtt.

A fejlesztéshez szükséges az, hogy a pedagógus ismerje diákja képességeit, a gyermek részéről pedig megfelelő aktivitásra van szükség az eredmény érdekében. Sok esetben fel kellett adni azt a szemléletet, hogy pedagógus tudja, hogy mi kell a gyerekeknek. Társaiktól tanulva sokkal könnyebben tanulnak a gyerekek, viszont ezt nem támogatja a tanmenet kötöttsége (Gyarmathy, 2021.).

Orosz kutatók vizsgálták egy vidéki egyetem hallgatóinak helyzetét a pandémia alatt. Kimutatták, hogy nagy problémát jelentett a digitális munkarend alatt az online platformok instabil működése, valamint a tanárok és a tanulók digitális kompetenciáinak hiánya. Hetekig tartott, amíg az egyetem ki tudta építeni a távoktatás megbízhatóan működő rendszerét, továbbá ki tudták egyenlíteni a diákok technológiai egyenlőtlenségeit (Harsányi, 2021.).

A hazai kutatások (Czirfusz et al, 2020) alapján a digitális munkarend alatt a lemorzsolódás veszélye igen megnövekedett. A tanárok által adott visszajelzések alapján a tanulók kb. 80%-a vett részt a digitális oktatásban, a többiek (a tanulók 20%-a) lemorzsolódott ebben az időszakban. Az egyes felületek közül a diákok a Facebookot, az e-mailezést, a Google

Classroomot és a YouTube-ot részesítették előnyben. (Némi eltérés tapasztalható attól függően, hogy mekkora a tanulócsoporth létszáma.)

A tanulók digitális tanulással való elérését vizsgálva a legmagasabb arányban (84,3%) az általános iskola alsó tagozatán tanuló, még erőteljes szülői kontroll alatt álló diákokat, valamint az általános középfokú oktatásban (gimnázium) tanulókat sikerült elérni (82,64%). Ugyanakkor az egyéb oktatási tevékenységek (pl. egyéni fejlesztés) kapcsán a tanulók alig háromnegyedét sikerült elérni.

Lakóhely szempontjából a fővárosban élő tanulók elérése volt a legmagasabb (82,46%). A kutatás alapján minél kisebb településen él a tanuló, annál kevésbé sikerült őt elérni a digitális munkarend alatt. A legkevésbé a községben élő tanulók elérését (75,86%) sikerült megvalósítani a koronavírus alatt elrendelt veszélyhelyzet alkalmával. Ez nyilvánvalóan összefüggésben van azzal, hogy a kistérségben élők között nagyobb arányban vannak a hátrányos helyzetű tanulók, akik nem rendelkeznek megfelelő digitális eszközökkel és szélessávú internettel. Ez a fajta összefüggés nemcsak Magyarországon volt tapasztalható, hanem nemzetközi szinten is jellemző jelenség. Hazánkban elsősorban az északkeleti, keleti régiókban jellemző ez a probléma (Czirfusz et al, 2020).

Nyugat-Európa országaiban, ahol sok bevándorló család él, hasonlóképpen problémát okozott a jelenléti oktatás megszűnése, hiszen az eltérő anyanyelvű tanulók kiesnek a nyelvhasználatból, ami akadályozza előrehaladásukat és rontja teljesítményüket (Harsányi, 2021).

Sajnos - a digitális tanuláshoz szükséges eszközök, online felületekhez való hozzáférés nehézségei miatt - éppen a hátrányos helyzetű tanulók lemorzsolódása a leginkább jellemző, ami pont a rászoruló körében növeli az esélyegyenlőtlenséget és akadályozza a társadalmi mobilitást. A kutatás ráirányította a figyelmet arra, hogy a digitális munkarend idején a hátrányos helyzetű tanulók vonatkozásában – intézményi szinten – szükséges olyan stratégiák kidolgozása, amelynek segítségével elkerülhető ezeknek a tanulóknak a lemorzsolódása. Ebbe a folyamatba be kell vonni azokat a szakembereket, akik az oktatást segítik, így például az iskolai szociális segítőt, a pedagógiai szakszolgálat szakembereit, az iskolapszichológust. A gyermekvédelmi szakemberek már a lemorzsolódás szempontjából veszélyeztetett tanulók kiszűrése kapcsán is fontos információkkal szolgálhatnak (Czirfusz et al, 2020).

A deprivált, peremhelyzetben levő családokban nevelkedő gyermekek helyzete azért is vált különösen nehézé, mert sokuk számára az iskola jelenti a biztonságos közeget. A jelenléti

oktatás megszűnése miatt a családon belüli erőszaknak kitett gyermekek helyzete kiszolgáltatottá vált (Harsányi, 2021).

2.3. A Covid-19 pandémia hatásai a szülőkre

A kormányok szinte mindegyik országban elrendelték a különféle szolgáltatást nyújtó helyek bezárását, ezzel buzdítva arra a családokat, hogy maradjanak otthon. Az otthon maradás nem csak a gyerekeket, de a szülőket is laptop elé kötötte, viszont sajnos sok esetben az életmódja is megváltozott, megnőtt a munkanélküliek száma. Ezek a stresszfaktorok negatív hatással voltak egyes családok jólétére és lelki egészségükre egyaránt. Gyakorlatilag majdnem minden negyedik szülő számolt be otthoni romló körülményeiről. Kijelenthető, hogy ezek a tényezők többségében összefonódtak a gyermek viselkedésével. Német kutatások igazolták, hogy bár a szülők munkából való kimaradása miatt csökkent a stressz és a kimerültség az életükben, azonban számos negatív érzelmegemelkedett a körükben, például a magány, a félelem, az általános elégedetlenség. Ez főképpen a nőket érintette, akikre a háztartási munkák és a gyermeknevelés feladatai hárulnak elsősorban. Ez az ő esetükben stresszt is okozott (Harsányi, 2021).

Az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének becslése szerint a világjárvány idején majdnem 1,48 milliárd gyerek maradt ki az iskolából. Az iskolák, gyermekgondozási szolgáltatások hiánya arra kényszerítette a szülőket, hogy vállaljanak nagyobb szerepet gyermekük gondozásában, otthoni tanításában. A pandémia alatt megszorodtak a családon belüli erőszakkal, gyermekbántalmazással, elhanyagolással kapcsolatos esetek. A szülői részről érzelmi, fizikai kiegészről beszélhetünk, mivel egyre több lett a gyermekekkel összekapcsolható stresszhatás. Ennek a kiegésznek eredményeképpen megjelent az elidegenedés, ami miatt a gyereket újabb negatív hatások érték.

A szülők másik aggodalma a gyermekek mentális, érzelmi egészségéhez kapcsolódik, mivel az iskolai nevelői közegből kikerülő gyermekek esetlegesen kimaradtak abból a nevelésből és rutinból, amit az iskola és az iskolában dolgozó pedagógusok adnak át neki.

A felmérésből kiválóan látszik, hogy Olaszországban a bezárások negatívan befolyásolták a szülőket, és a gyermekeiket. A gondviselőknél messze magasabb volt a stressz, szorongás az átlaghoz képest (Maggio et al., 2021).

Szülői részről a bezártságnak lehetnek különféle pozitív hatásai, mivel ezekben az időkben a család több időt tölt együtt, és többet tudnak foglalkozni egymással. Megnövekszik a párbeszéddel, a közös szabadidős tevékenységekkel töltött idő, közös élményeket él meg együtt a család. A szülőknek a bezártság által növekednek a gyermekneveléshez kapcsolható ismereteik, amiket fel tudnak használni a jövőbeni gyermeknevelési tevékenységük során (Harsányi, 2021).

Spanyol kutatás szerint ez az időszak a visszajelzések alapján a család szempontjából örömet, a családi környezet megjavulását jelentette. A szülők és a gyerekek a távmunka, távoktatás ellenére egyre több időt tudtak együtt tölteni, ezzel elősegítve azt a folyamatot, hogy stratégiákat keressenek kapcsolatuk megjavítására. Arra is fény derült, hogy az egyedül gyermekét nevelő szülők sokkal rosszabbul élték meg a bezártságot, mivel kevés volt számukra az inger. A vizsgálat másik részében a szülőknél szorongásos, alváshiányos tüneteket tapasztaltak. Megállapítható, hogy a gyerekek érzelmi világára nagy hatással lehet, ha érzik, hogy szüleik tudják kezelni a helyzetet. Ezzel kölcsönhatásba hozható az a tény, hogy a gyerekek nem tolerálták rosszul a bezártsági helyzetet (Forti Buratti et al., 2021).

A szülők túlterheltsége elsősorban az általános iskola alsó tagozatán tanuló diákok esetében volt nagy. Ráadásul a szülők között is nagy különbség van a digitális kompetenciák terén. Az értelmiségi foglalkozású, magasan kvalifikált, digitális eszközöket és online felületeket rendszeresen használó szülők számára a digitális munkarend nem okozott problémát, ugyanakkor ők home office-ban munkát végeztek, tehát munkaidejük ki volt töltve. A fizikai dolgozó, alacsonyabb végzettségű szülők pedig nem rendelkeznek megfelelő digitális kompetenciákkal (Proháczik, 2020).

2.4. A Covid-19 járvány hatásai a tanárookra

A Covid-19 járvány a pedagógusokat is számos új kihívás elé állította. Szükségessé vált – egyik pillanatról a másikra – egy teljesen másik tanítási formára való átállás, amelyre a pedagógusok jelentős része nem volt felkészülve. Azt gondolhatnánk, hogy a fiatalabb generációk számára ez kevésbé jelent problémát, hiszen ők a digitális világban könnyebben eligazodnak, többet használják a digitális eszközöket és az online teret a privát életben és a munkavégzés során is. A hazai iskolák legnagyobb problémái között azonban éppen a pedagógustársadalom elöregedését említhetjük. A pedagógusok között alacsony számban vannak a fiatalok, a

korösszetétel eltolódott az idősebb korosztályok felé. A nyugdíj előtt álló pedagógusok számára – életkoruk miatt – egy hirtelen változás lényegesen több stresszel járhat, és az átállás sokkal nehezebben megy, mint a fiatalabb pedagógusok esetében.

A fiatal tanárok képzésében, felkészítésében a digitális pedagógia (DP) már a 2010-es évektől kezdődően megjelent. 2008 és 2013 között kialakult a digitális pedagógia tantárgy tananyaga, amelyet a tanárképzésbe is beépítettek. Az internethasználatra is alkalmas mobiltelefonok használatának elterjedésével „demokratizálódott” a digitális képzés, hiszen sokak számára így vált lehetővé a képzésekbe való bekapcsolódás. Szinten segítették a digitális képzést a különféle megjelenő web alkalmazások (Benedek, 2020).

Ma már a Z-generációba tartozó (1996 után született) tanárok is részt vesznek az oktatásban, akik számára a digitális tér használata nem okoz gondot, hiszen „belenőttek” annak használatába. Azt gondolhatnánk, hogy az epidémia következtében beállt változások az idősebbek esetében jelentettek lényegesen nagyobb stresszt és váltottak ki ellenállást, mint a fiatal tanárok körében. A 2020 őszén, a Dunaújvárosi Egyetem munkatársai által lefolytatott, 383 fő felső tagozaton tanító általános iskolai tanár bevonásával készült kutatás azonban azt mutatta meg, hogy a digitális eszközök használata nem feltétlenül függ össze a pedagógusok életkorával és nem függ össze a szakmai tapasztalattal sem. A kutatásban megkérdezett tanárok átlagéletkora 53 év volt. A mobileszközök (okostelefon, tablet, laptop) használatától – a kutatás eredményei alapján – az idősebb korosztályba tartozó tanárok nem tartózkodnak. Leginkább a Z-generáció tagjai tartják fontosnak a mobileszközök használatát, őket azonban a „baby boom” generáció (1946 és 1964 között születettek), majd az X-generáció (1964 és 1979 között születettek) követik. Ugyanakkor a kutatás arra is fény derített, hogy a pedagógusok 68,4%-a szerint a mobileszközök használata a tanórák során, többletterhet jelent számukra, ezt különösen a legidősebb Bébi-bumm generáció találta így. Majdnem ugyanekkora arányban (68,5%) jelezték azt is a pedagógusok, hogy a jelenleginél nagyobb arányban integrálná a mobileszközöket a tanórai munkába, ha kapnának ehhez támogatást, képzés vagy segédlet formájában (Bartal-Kolacsek, 2021).

Bár a kormány rendelkezett - a pedagógusok támogatása érdekében – módszertani ajánlás kidolgozásáról is (1102/2020. (III.14.) számú Kormányhatározat (1) c) pont), azonban ennek megjelenésére még várni kellett, másrészt a pedagógusoknak adott egy hétvége idő egyáltalán nem volt elegendő arra, hogy ők maguk is felkészüljenek a digitális munkarendre. A hirtelen átállás nagymértékben megnehezítette a pedagógusok és az oktatási intézmények helyzetét. A többségében frontális módszerekkel oktató pedagógusok számára sok esetben nem volt elérhető

számos, digitális oktatásra alkalmasabb platform, például a MS Teams, a Moodle és mások. Sokan a számukra – a diákok számára – is könnyen elérhető platformokat választották, így a Facebookot, a Skype-ot, a Messengert. Az intézményvezetők feladata volt, hogy gondoskodjanak a pedagógusok digitális felkészítéséről. A nehézségek ellenére a pedagógusok többsége gyorsan alkalmazkodni tudott a megváltozott körülményekhez és a frontális tanításról váltani tudott a digitális oktatásra, bár ennek érdekében teljesen át kellett alakítani a korábban jól megszokott oktatásszervezési, értékelési rendszerét, módszertanát. A digitális oktatás számos elemét nemcsak elsajátították a pedagógusok, hanem integrálni is tudták a megszerzett tudásukat a jelenléti oktatásba való visszatérés utáni tanári tevékenységükbe is. Összességében tehát elmondható, hogy a pedagógusok digitális eszközök használata és online oktatás irányában mutatott attitűdjei pozitív irányban változtak (Bartal-Kolacsek, 2021).

A Covid-19 következtében az iskolákban elrendelt digitális munkarend működését Czirfusz Dóra és munkatársai 2020. március 18-ától lefolytatott kutatás keretében vizsgálta. Online kérdőíves felméréssel kérdezték meg a pedagógusokat, hogy milyen online felületeket, digitális technológiákat használnak a digitális munkarend során. A kutatásba 1071 pedagógus kapcsolódott be, 32%-uk a fővárosban, a többiek vidéken dolgoznak, hasonló arányban voltak közöttük alsó tagozaton tanítók, felső tagozatos tanárok, középiskolai tanárok, szakmai oktatók, valamint kisebb részben (6%) egyéb pedagógiai területen dolgozók. A felmérés alapján az e-Krétát használják a legtöbben (76%), de népszerű még a Facebook (73%), az e-mail (65%), a Google Classroom (62%), a YouTube (55%) használata is a pedagógusok körében. A kutatást 2020. április 30-án zárták le. A beérkező kérdőívek alapján látni lehetett, hogy a digitális munkarend időtartama alatt hogyan változott az egyes felületek használatának népszerűsége a pedagógusok körében, így például a YouTube alkalmazása az oktatásban a digitális időszak elején még 66%-os volt, április végére viszont 55%-ra csökkent. A változás azt mutatja, hogy a pedagógusok jelentős része igyekezett követni az oktatási szükségleteket és újabb felületeket, eszközöket is bevont a tanítási-tanulási folyamatba (Czirfusz et al. 2020).

A pedagógusok - e kutatás alapján – a leginkább hasznos felületnek a Google Classroom komplex tanulásmenedzsment rendszerét találták, amely valóban sokféle feladatra alkalmas felület. Második helyre került a YouTube, harmadik helyre pedig – egyenlő pontszámokkal – a Redmenta, a Zoom és a Google egyéb alkalmazásai (például a Google Drive) kerültek a pedagógusok értékelései alapján. Ugyanakkor a legalacsonyabb értékelést a e-Kréta kapta a használhatóság terén. A legnépszerűbb alkalmazások között vannak olyanok, amelyek a tanulók passzív befogadására épülnek (YouTube), de olyan alkalmazás is, amely már lehetővé

teszi a tanulók együttműködését, interaktivitását (Zoom). Ugyanakkor hiányoznak a tanulói produktivitást igénylő felületek a legnépszerűbb alkalmazások közül, ami azt mutatja, hogy a pedagógusok igyekeztek helyt állni a koronavírus járvány okozta rendkívüli helyzetben, azonban további fejlődésre van még szükségük annak érdekében, hogy minél interaktívabbá tudják tenni a tanítást.

Természetesen a digitális eszközök és az online felületek használatát az is befolyásolta, hogy a tanulói oldalon milyen eszközök és felületek álltak rendelkezésre. A pedagógusoknak nemcsak saját digitális kompetenciáik hiányosságaival, hanem a tanulók kompetenciahiányaival is számolni kellett a digitális munkarend során. A kutatás tapasztalatai szerint ugyanis a tanárok másfajta alkalmazásokat használnak szívesen, mint a diákok, akik például a Kahoot és Discord alkalmazásokat sokkal inkább előnyben részesítették. Összességében leszűrhető a kutatásból, hogy a pedagógusok inkább azokat az eszközöket, felületeket használták fel a digitális munkarend során, amely magát a tanítást színesítette, azonban kevésbé volt alkalmas a tanulók bevonására, aktivitásuk, produktivitásuk növelésére. Ennek alapvetően két oka volt, saját digitális kompetenciáik hiányossága, másrészt a tanulók számára könnyen használhatók (Czirfusz et al., 2020).

A digitális technológia és az online felületek használata a tanári szerepeket is megváltoztatja. A jelenléti oktatás megszűnése a tanár-diák viszonyra is hatással van. Nincs mód kötetlen beszélgetésekre, ezért a tanár és a tanuló közötti kapcsolat lazulhat, távolságtartóbbá válhat. Ennek ellensúlyozására szükséges ezeket a kapcsolatokat más módon erősíteni. Az új – digitális - oktatási módszerek akkor lesznek eredményesek, ha a tanár aktívan bevonja a tanulókat a munkába. Ebben az intézményeknek is támogatniuk kell a tanárokat (Harsányi, 2021).

3. TANÍTÁSI FORMÁK

A tanulási formák ismertetése kapcsán problémát okoznak a digitális oktatási formák fogalmi meghatározásának hiányosságai. Ezzel kapcsolatban meg kell említeni, hogy hazai szakmai dokumentumok - például, Nemzeti Infokommunikációs Stratégia (2014-2020), Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája (2016) - sem használják egységesen az egyes fogalmakat. Az előbbi dokumentum a digitális tanulás és oktatás fogalmakat egyáltalán nem ismeri, a távoktatást és az online oktatási forma fogalmakat pedig csak a felnőttképzéssel kapcsolatban használja. Az utóbbi dokumentum csak annyiban tér el az előzőtől, hogy a digitális tanulás

fogalmát használja, azonban, mint ernyőfogalmat kiterjeszti, elsősorban a felnőttoktatásra, továbbá a digitális oktatás fogalmát használja, azokra a digitális tartalmakra, amelyek a tanulást támogatják. A Nemzeti Digitalizációs Stratégia (2021-2030) hasonlóképpen átveszi az előző dokumentumok terminusait. A digitális oktatás fogalmait tehát egyik dokumentum sem tisztázza megfelelően. Ugyanez mondható el a digitális munkarend elrendelésével kapcsolatos jogszabályokról, amelyek a távoktatást használják a felnőttképzésre, figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy a távoktatás nem feltétlenül jelent digitális képzést (Fodorné, 2020).

3. 1. Hagyományos tanítási-tanulási formák

A hagyományos tanítási-tanulási formákat, elsősorban a frontális tanítást, jogosan éri napjainkban sok kritika. Ennek oka az, hogy a frontális tanítás azoknak a tanulóknak az oktatására alkalmas, akik rendelkeznek megfelelő előzetes ismeretekkel, képesek követni a pedagógus gondolatmenetét és tempóját, képesek befogadni az egyoldalú kommunikáció keretei között átadott ismereteket. A frontális tanítás eredményessége azért kérdéses, mert egységes cél-és feladatrendszerrel, ütemezéssel rendelkeznek, ami lehetetlenné teszi azt, hogy valamennyi gyermek vonatkozásában érvényesüljön a fejlesztő hatás. Mivel az osztály tanulói nem nyújtanak egyforma teljesítményt, az oktatás óhatatlanul negatív élményeket fog ébreszteni egyes tanulóknak, akiknek motivációja, önértékelése ez által romlani fog. A gyermek személyisége annak következtében is károsodhat, hogy alacsonyabb teljesítménye miatt a társai kirekesztik, elmagányosodik, peremhelyzetbe kerül az osztályon belül, vagy más tevékenységbe kezd, mivel nem képes az osztálytársaival lépést tartani. A pedagógus a frontális tanításnál irányító szerepben van, azonban figyelme a hátsó padokban ülő tanulókra már nem tud kiterjedni. A frontális munka is javítható azonban például a padok elrendezésével (félkörívben), ami erősíti a pedagógus és a diákok kommunikációját. A páros munka a jelenléti oktatás keretei között is fejlesztő hatású a tanulóknak nézve, hiszen a gyermekek a kölcsönösség jegyében segítik egymást, egymással együttműködve dolgoznak (Horváthné, 2004).

A csoportmunka ugyancsak pozitív hatású lehet, bár nem minden gyermek és nem minden tantárgy alkalmas csoportmunka végzésére. A leginkább alkalmas a csoportmunka a szociális kompetenciák fejlesztésére, valamint jó hatással van a gyermekek lelkiállapotára az által, hogy csökkenti a szorongásukat. A csoportban történő közös tapasztalatszerzés növeli a gyermekekben a tanulás iránti motivációt. Természetesen ez a munkaforma nem megy gyakorlás nélkül, a tanulóknak előzetes tapasztalatokra van szükségük a hatékony

munkálkodáshoz. Oda kell figyelni a csoportok összeállítására is, a rokonszenv, barátság alapján szerveződő önkéntes csoportoknak alacsonyabb a hatékonysága. Túl sok jó tanuló gyermek sem szerencsés egy csoportban, mert esetleg mindnyájan a saját elképzeléseiket akarják megvalósítani. Amennyiben viszont csak egy jó tanuló van, a többiek köré csoportosulnak. A csoport ideális létszáma 4-6 fő.

A csoportmunkának az Egyesült Államokban jól kimunkált formája a kooperatív tanulás, amelyben a tanulók közös teljesítményét értékeli a pedagógus a feladat elvégzését követően. A tanulási forma előnye, hogy a tanulók egymásra vannak utalva, ez a kölcsönös függés azonban serkentő hatással vannak a közös cél megvalósítása érdekében kifejtett tevékenységükre.

Szintén a csoportmunka Egyesült Államokban továbbfejlesztett verziója a munkacsoport, ahol a tanulók egymást támogatják munka közben. A csoportnak el kell érnie egy bizonyos szintet ahhoz, hogy jutalmat kapjon, de minden csoporttag teljesítményének értékelésére sor kerül, ezért mindenki abban érdekelt, hogy a lehető legjobb teljesítményt nyújtsa a csoportmunka során. A munkacsoporthoz hasonló munkaforma a csoportközi játékos vetélkedő.

A munkacsoporttal segített individualizáció olyan hagyományos munkaforma, amely a 3-6. osztályos tanulók számára ideális. A csoport egyes tagjai külön feladatokat kapnak, amelyet a saját tempójukban oldanak meg. A végén mindenkit külön értékelnek, de a csoporttagok pontjai összeadódnak. Emiatt a csoporttagok abban érdekeltek, hogy társaikat támogassák, hogy a közös eredmény minél jobb legyen.

Az olvasástanulás hatékony módszere az Egyesült Államokban kifejlesztett kooperatív integrált olvasás és fogalmazás, amelynél a csoport tagjait különböző szinten álló párok alkotják. A párok segítik egymást a tanulás során, például felolvasnak egymásnak, kérdéseket tesznek fel a másoknak stb (Horváthné, 2004).

A modern iskola már nem elsősorban az ismeretátadásra épít, hanem arra, hogy a tanulók önállóan képesek legyen ismereteket megszerezni és feldolgozni, képessé váljanak az önszabályozó tanulásra, amely nélkül egyébként a digitális oktatás sem lehetséges. Ennek a képességnek a kialakulását támogatja igen hatékonyan a projektmódszer, amelyben a tanulók együtt dolgoznak. A projektmódszer előnye, hogy a tanulókat motiválttá teszi, a diákok átélik a közös munka örömét, mindez felszabadult légkörben, szorongástól mentesen történik (Horváthné, 2004).

A fentiekből is jól látható, hogy a hagyományos munkaformák egyáltalán nem elvetendők, a digitális munkaformák mellett ezeknek is van létjogosultságuk. Azt azonban, hogy mikor melyik munkaformák használja a pedagógus, alaposan át kell gondolni. Számításba kell venni a tanulók egyéni sajátosságait és ennek alapján kell kiválasztani a munkaformát, megtervezni és végrehajtani a tanítási folyamatot.

3. 2. Digitális tanítási-tanulási formák

3.2.1. Távoktatás

A távoktatás fogalma sokan sokféleképpen meghatározták. A magyar kutatók közül Kovács Ilma definícióját emelném ki, amely szerint „A távoktatásban – ebben a sajátos oktatási/képzési formában – a tanuló a képzési idő nagyobb részében egyedül, önállóan tanul, kisebb részében pedig konzultációkon vesz részt, ahol személyes kapcsolat során, közvetlen irányítás mellett mélyíti önállóan szerzett ismereteit, gyakorol és fejleszti képességeit tanárai, azaz tutorai segítségével” (Kovács, 2006, 95. p.).

A távoktatás nem a 20. században létrejött oktatási forma, tulajdonképpen már a 18. században létezett, de természetesen nem digitális formában. A levelezés útján történő tanfolyami oktatásra az Egyesült Államokban (Boston, 1728) volt először példa. A bölcsészettudomány körébe tartozó oktatás keretében a részt vevők hetente kaptak levélben tananyagot. Sokan ezt a tanulási formát még nem tekintik valóságos távoktatásnak, hiszen egyoldalú folyamatról van szó, a tanulók passzív részt vevői voltak a tanulásnak (Cserné Adermann, 2020).

A postai levelezés, a postai bélyeg bevezetése a levelező oktatás következő lépcsőjét eredményezte, amikor a tanár és a tanulók leveleztek egymással. Erről a távoktatási módszerről először 1840-ből, Angliából van adat, ahol gép-és gyorsírást tanulhattak így azok a tanulók is, akik messze laktak az tanártól. A módszer gyorsan terjedt, nemsokára már francia nyelvet is lehetett ilyen módon tanulni. Az oktatás oktatólevelek és füzetek segítették, amelyeket kartondobozban juttattak el a diákokhoz (Cserné Adermann, 2020).

1858-ban a londoni egyetemen már levelező képzésben diplomát is lehetett szerezni. Hamarosan újabb levelező oktatásra épülő intézmények jöttek létre az Egyesült Államokban. Az 1888-ban létrehozott pennsylvaniai Nemzetközi Levelezőiskolának 1895-ben már 72.000 tanulója volt. A levelező oktatás önálló módszertannal is rendelkezett, amelyet a 20. század

elején kibővítettek a hanghordozók (lemezek) használatával is, hiszen egyre több volt a gramofon a háztartásokban. Ez az eszköz a hallás utáni megértés fejlesztésével a nyelvoktatás része lett. A levelező oktatás tömegessé válása a munkaerő-piacra is jelentős hatással volt. A bevándorlók oktatása szempontjából a levelező oktatás igen hasznosnak bizonyult. 1892-től már a Chicagói Egyetemen is zajlott levelező képzés, amely javította – az elitképzéssel szemben - esélyegyenlőséget a felsőfokú képzésben, hiszen a tanulás költségei lényegesen lecsökkentek. 1892-ben a Visconsin-Madison Egyetemen használták először a távoktatás kifejezést, ahol az előadások anyagát 1906-tól lemezeken rögzítették, s ezt küldték el a hallgatóknak (Cserné Adermann, 2020).

A 20. században a távoktatás Európa nyugati felében is elterjedt. Többféle célra is használták, így például beteg gyermekek, rokkantak oktatására, akik nem tudták volna lakóhelyüket elhagyni, valamint földrajzilag olyan helyen élők tanítására, akik közlekedési nehézségek miatt nem részesülhettek volna másképp a képzésben. A munkaerő-piac igényei is elősegítették a távoktatás terjedését, amely az újabb technikai eszközök megjelenésével egyre inkább kiszélesedett. A gramofon után a rádió és a televízió, majd a telefon, az oktatófilmek is részesei lettek a távoktatásnak. Ezzel a távoktatás második szakaszába lépett (Tóth, 2021).

Magyarországon az első távoktatás 1974 és 1980 között, – kísérleti jelleggel – a Pécsi Tanárképző Főiskolán valósult meg, erre a célra készített tananyagokkal (tankönyvek, magnófelvételek, diafilmek) segítségével, amit postán juttattak el a hallgatókhoz. A hazai távoktatásban az 1990-es években következett be áttörés, amikor létrejött a Nemzeti Távoktatási Tanács (1991), majd hat regionális távoktatási központ (1992), kapcsolódva felsőoktatási intézményekhez. Ezekben a központokban már informatikai eszközöket használtak a távoktatás céljaira, a tananyagokat CD-re írták, hiszen terjedt a számítógépek használata széles körben. 1998-tól az internet megjelenésével pedig óriási mértékben kibővült a használható audovizuális, digitális, letölthető tananyagok tára és megszülettek az első e-learning tananyagok és a digitális távoktatás (Cserné Adermann, 2020).

A távoktatás harmadik lépcsőfokát tehát a digitális technológiák létrejötte tette lehetővé, amelyeknek alkalmazása az internet használatára, mint oktatási környezetre alapul. A Covid-19 óta a digitális távoktatás még jobban elterjedt, azonban az is egyértelművé vált, hogy a digitális távoktatás nemcsak technika és internet-hozzáférés kérdése, hanem oktatói tapasztalatokat és felkészültséget is igényel. A digitális távoktatás megfelelő alkalmazása speciális módszertani tudást igényel a pedagógusoktól (Tóth, 2021).

Kovács Ilma szerint a távoktatás ma már az alábbi tulajdonságokkal írható le:

- a földrajzi távolság elhanyagolhatóvá vált,
- a tanulási-tanítási folyamat, az ismeretátadás elektronikus (digitális) eszközök és/vagy hálózat révén valósul meg,
- az önálló, egyéni tanulás módszerei kapnak nagy hangsúlyt,
- a személyes tanár-diák közötti napi kapcsolatot felváltja az infokommunikációs eszközökkel folytatott kommunikáció,
- a jelenléti foglalkozások keretében a tanulókat e célra kiképzett tutorok segítik. (Kovács, 2006)

3.2.2. Egyéb digitális oktatási formák

A távoktatás fogalmával gyakran keverednek más fogalmak is, így az e-learning, a blended e-learning. Valójában az e-learning elsősorban technológia, amely elsősorban oktatási-tanulási módszer, míg a blended e-learning és a távoktatás a tanulási folyamat kialakítását szolgáló rendszerek, amelyeknek részét képezheti e-learning tananyag is. Számos esetben azonban az e-learninget és a távoktatást egymás szinonimájaként használják. A kettő közötti különbség abból ered, hogy a távoktatás nem egyszerűen csak digitális technológiákkal támogatott oktatás. Az e-learning esetében a hangsúly a digitális technológián van.

Az e-learning „a legtágabb értelemben technológiával támogatott tanulás (technology supported learning), számítógép segítségével történő tanulás, digitális tananyag segítségével történő tanulás” (Nemes-Csilléry, 2006, 18. p.). Ma már elsősorban az internet alapú tanulást értjük alatta.

Távoktatás létezik e-learning nélkül is, bár ma már nehezen elképzelhető, hogy az e-learning kimaradjon a távoktatás módszerei közül, hiszen a digitális kompetenciák birtokában értelemszerűen erre a módszerre esik a választás. E-learning is elképzelhető távoktatás nélkül, azonban ez nem jelentene mást, mint frontális oktatást elektronikus tananyagok felhasználásával. Ez a típusú oktatási forma is túlhaladott azonban. Az ideális oktatási forma olyan digitális távoktatás, amelyhez rendelkezésre állnak digitális eszközök és online segédanyagok, jól megtervezett módon integrálódva a tanítási-tanulási folyamatba (Fodorné-Haraszty, 2009.).

Az internet széles körben való elterjedése magával hozta a különféle táv tanulási módszerek elterjedését. A versenyszféra és a közsféra is előszeretettel alkalmazta a letölthető különféle e-bookokat, e-tanfolyamokat, frontális oktatást megvalósító videófelveteleket, hangfelvétellel kísért képernyőfelveteleket a munkatársak oktatási céljaira. Ezek színvonalasabb formái a mozgóképet a hanggal kombinálták.

Újabb technológiaként jelent meg a 2000-es években a blog, amely hamar olyan népszerűsége telt szert, hogy milliók kezdték használni. Számos tartalomkészítő eszköz és támogató rendszer kapcsolódott hozzá, így például a Blogger, a Wordpress, magyar területen a Blog.hu). A blogokat sokféle oktatási célra felhasználták, a tanulók maguk is készítenek blogokat, kialakultak az oktatási bloggerek hálózatai (Fodorné-Haraszty, 2009.).

Az e-learning előnye, hogy az online oktatást keretbe foglalja, teret biztosít neki, azonban csak akkor tud hatékony lenni a tanulási folyamatban, amikor kellően felhasználóbarát, a tanulók számára jól követhető, átlátható. Napjainkban ilyen e-learning keretrendszerek a Moodle (Learning Management System – LMS- tanuláskezelő rendszer), a Google Classroom (Google Tanterem). A Moodle-t előszeretettel használják felsőoktatási, felnőttképzési intézmények, óriási felhasználói adatbázissal rendelkeznek, ahol a hallgatók megoszthatnak egymással tananyagokat, ötleteket. A Google Classroom felhasználóbarát keretrendszer, amely a Google más alkalmazásait is integrálja magába és könnyen elérhető a gmail postafiókból (Kovács-Námesztovszki, 2022).

Az e-learning mellett a távoktatásba beépültek másfajta online oktatási módszerek is, így az online előadások, videokonferenciák tartására, kapcsolattartásra alkalmas szolgáltatások, mint a Skype, a Zoom, a Jitsi Meet, amelyek 50 és 100 fő közötti résztvevő behívásával is működnek és az előadásokat rögzíteni is lehet. A távoktatás részét képezik a tesztkészítő alkalmazások, így a Redmenta, a Socrative, a Kahoot, a Mentimeter. Ezek alkalmasak arra, hogy a pedagógusok felmérjék velük a diákok tudásszintjét. A tanulók azonnal és automatikusan visszajelzést is kapnak az alkalmazástól, hogy helyes-e a megoldásuk (Kovács-Námesztovszki, 2022).

3. 3. A hagyományos és a digitális tanítási-tanulási formák összehasonlítása, előnyök és hátrányok

A digitális oktatás legnagyobb hátránya véleményem szerint, hogy az oktatásban résztvevő személyeket elidegeníti egymástól, hacsak a pedagógusok nem fordítanak kellő figyelmet erre a problémára, és nem igyekeznek megakadályozni a tanulók aktivitásának növelésével, intenzív bevonásával a tanulási folyamatba. A digitális világ számos veszélyt hordoz magában. A fellazult társas kapcsolatokkal rendelkező emberek kerülnek a többi embert, könnyen áldozatul esnek a közösségi oldalaknak, a számítógépes és online játékoknak, viselkedési addikciók alakulhatnak ki ennek kapcsán. A folyamat vége ugyanaz, mint a többi szenvedélybetegség esetén: a munkahely elvesztése, a társas kapcsolatok megromlása, fizikai és mentális leépülés. A koronavírus járvány idején azonban kiderült, hogy az internet és a digitális eszközök ennél hasznosabb dologra is felhasználhatók. A távoktatás és a home office ráébresztette az embereket arra, hogy a mások által létrehozott digitális anyagok otthon is felhasználhatók tanulás vagy munka céljára is (Dienes, 2020).

A fenti cél eléréséhez azonban számos feltételnek kell teljesülnie. A távoktatás költséges oktatási forma, a pedagógus részéről több felkészülést igényel, mint a jelenléti keretek között lefolytatott frontális oktatás. A tanár feladata, hogy megtervezzék a tanórát, kiválassza hozzá a szükséges eszközöket, megteremtse a kommunikációs csatornát a tanulókkal, elkészítse és feltöltse a tananyagokat, megtervezzék és megvalósítsa az értékelést, stb. A pedagógus feladata, hogy elhárítsa a kompatibilitási problémákat, segítse a tanulókat a tananyagok elérésében. Hasonlóképpen a tanulói oldalon is teljesülnie kell számos feltételnek, így a technikai eszköz, a szélessávú internet rendelkezésre állása mellett a megfelelő tanulói motiváció, az önszabályozó tanulásra való képesség és támogató családi környezet is fontos feltétel (Dienes, 2020).

Mindezeknek a feltételeknek a hiánya esetén eredményes távoktatás nem valósulhat meg. A feltételek hiánya esetén a hagyományos frontális oktatás eredményesebb, hiszen nincs szükség drága eszközökre, a tanár könnyebben felkészül a tanórákra, a tanulók kénytelenek részt venni az órán. A tanulásra kevésbé motivált, magatartási problémákkal küzdő tanulók közül a digitális munkarend alatt sokan igyekeztek kibújni a tanulmányi kötelezettségük teljesítése alól. Az érdektelenséget a pedagógus a távoktatásban nem képes kezelni, ugyanakkor nagy előny, hogy a tehetséggondozás, a tanulók motiválása önálló feladatok adásával és értékelésével sokkal egyszerűbb feladat a pedagógus számára. A tanulókra az érdeklődésüket kiváltó szorgalmi

feladatok, beszámolók pozitív hatással vannak, sikerélményt biztosítanak nekik, miáltal növekszik önbecsülésük is (Dienes, 2020).

3.4. A távoktatás jelentősége és tapasztalatai a Covid-19 járvány idején

Magyarországon már a Covid-19 járvány előtt is megjelent a távoktatás, mint képzési forma, azonban elterjedése igazán nagy lendületet az epidémia alatt vett. A Budapesti Gazdasági és Műszaki Egyetemen például már több évtizedes hagyománya volt a koronavírus járvány megjelenése előtt is. Elsősorban a felnőttképzés esetében volt ez elterjedt képzési forma, hiszen a távoktatás sokkal jobban igazodik a felnőttek életviteléhez. A munkavégzés gyakran akadályát jelenti a tanulásnak, mivel a hallgató nem tud megjelenni a képzési alkalmakon. A távoktatással kapcsolatos tapasztalatok a BME-n igen pozitívak voltak. A hosszú évek alatt kifomált blended oktatási forma jellemzője, hogy a modern technikai eszközök használata mellett lehetőség van az oktatókkal való személyes konzultációra is. Ennek a vegyes képzési formának igen nagy a népszerűsége a felnőttek körében, például a közoktatási vezető képzésre jelentkezők 80%-a ezt a képzési formát választja, amelynek oka nyilván a képzés rugalmas alkalmazkodása a hallgatók igényeihez (Benedek, 2020).

Egyértelmű, hogy a távoktatás a felnőttek esetében elfogadott, sőt népszerű képzési forma, mert jól igazodik a felnőtt hallgatók életviteléhez, szükségleteihez. Kérdés azonban, hogy a távoktatási forma a gyermekek esetében hogyan működik, mennyire eredményes és kedvelt a gyermekek által. Az epidémia alatt az általános és középiskolákban is át kellett térni a távoktatásra. Mint fentebb már ismertettem, örömdetes tapasztalat volt, hogy a tanárok igyekeztek megfelelni az elvárásoknak a digitális eszközök és az online felületek használata terén, továbbá a megszerzett tapasztalataikat beépítették a jelenléti oktatásba is, ezáltal a köznevelésben is megjelent a blended oktatás. Ennek következtében tehát a távoktatás jelentősége tovább növekedett és a Covid-19 járvány alatti digitális munkarend megmutatta, hogy a távoktatásban használt módszerek a jelenléti képzés során is használhatóak és használatuk emeli a képzés színvonalát, az oktatás valamennyi szintjén.

A nemzetközi tapasztalatok is hasonlóak. A nehézséget más országokban is az okozta, hogy egyik napról a másikra kellett átállni a vegyes és távoktatásra. Ahhoz, hogy az online oktatás ne legyen sikertelen és személytelen, arra van szükség, hogy a tanárok és a diákok képesek legyenek az együttműködésre, megfelelő számú interakció valósuljon meg közöttük. Annak

érdekében, hogy a tanulói közösségek működjenek, szükség van a szociális kapcsolatok fenntartására, ehhez pedig kommunikációra, együttműködésre van szükség (Tóth, 2021).

A digitális munkarend bevezetését követően az egyik legnagyobb problémát okozott az első napokban, hogy a sokak által kézenfekvően használt online platform, az e-Kréta túlterheltté vált, nem volt felkészítve ekkora igénybevételre. Éppen ezért másféle online platformokat kellett találni az oktatás folytatására. Szerencsére mind a tananyagbankok, mind a tanárok, mind az egyéb szakmák (színészek, múzeumi dolgozók) körében nagy volt a hajlandóság az összefogásra, az oktatás szereplői egymást segítették különféle digitális tananyagokkal, tanácsokkal. A tanárképzésben részt vevő hallgatók szintén segítettek a különféle online tananyagok előállításában. Az összefogás eredményeként az iskolák döntő többségében el tudott indulni a digitális távoktatás (Proháczik, 2020.).

A 2016-ban készült OECD felmérés alapján a magyarországi diákok 60%-a közepes szint alatti színvonalon, sőt, akár egyáltalán nem rendelkezik olyan informatikai kompetenciákkal, amelyek lehetővé tennék a digitális tananyag feldolgozását. A digitális távoktatás csak abban az esetben működik hatékonyan és eredményesen, ha a tanulók már elsajátították az önszabályozó tanulást vagy annak elsajátítása folyamatban van. Ehhez arra van szükség, hogy a tanulók rutinosan használják a digitális technológiákat, valamint jó szövegértési kompetenciával rendelkeznek. Amennyiben a tanuló csak a közösségi célra használt online felületeket (például Facebook) ismerte és használta napi szinten, akkor a digitális távoktatásra való átállás komoly nehézséget okozott. Nyilván szoros összefüggés van a digitális eszközök rendelkezésre állása, illetve ezek használatának szintje között. Azoknál a tanulóknál, akik rendelkeztek digitális eszközökkel és azokat széles körben használták, nem okozott nagyobb problémát a digitális távoktatásra való átállás sem. Ebben a kérdésben jól érzékelhetők a regionális tényezők (Proháczik, 2020).

További szükséges feltétel a hatékony digitális távoktatás megvalósulása érdekében a tanuló mikrokörnyezetének támogató hozzáállása. A digitális távoktatásba való bekapcsolódáshoz nemcsak eszközök, hanem idő és nyugalmas tér is szükséges, amelynek biztosítása a mikrokörnyezeten (család) múlik. Ennek a támogatásnak a meglétét kulturális, társadalmi, gazdasági tényezők egyaránt befolyásolják. A mikrokörnyezet ilyen módon befolyásolja az egyén tanulás iránti motivációját is.

A digitális tanulás során arra van szükség, hogy az egyén önállóan végezze el a feladatokat, fogadja be az ismereteket. Erre nem mindenki képes és nem mindenki motivált. Éppen ezért

nagy a jelentősége a csoportmunkának, az együttműködésnek, ami hozzásegíti a tanulókat ahhoz, hogy elsajátítsák a közös tevékenységekhez szükséges kompetenciákat (Proháczik, 2020).

Az ADOM Diákszékház által 2020. március 24. és 2020. április 12. között lefolytatott, 26.258 fő bevonásával készült kérdőíves kutatás alapján a hazai diákok többsége (50,29%-a) lényegesen több időt töltött a tanulással a pandémia idején, mint a jelenléti oktatás során. Mindez arra enged következtetni, hogy a magyar tanulók több mint fele nem rendelkezik az önszabályozó tanulás képességével. A digitális eszközöket és az online platformokat a fiatalok jelentős része csupán kapcsolattartásra és a szórakozásra használja.

Természetesen az is probléma, hogy az online platformok nem mindig az adott korosztály felkészültségének megfelelő szintűek. A tanárok sem azonos platformokat használnak, ami sokszor átláthatatlanná teszi a diákok számára az online tanulást. Szükséges lett volna egységes kimeneti követelmény meghatározására a diákok vonatkozásában, amelynek ki kellene terjednie az online platformok használatára is. További probléma volt, hogy – a teljesítménykényszer miatt – a tanárok a készségtárgyakat (pl. rajz, testnevelés) is sok esetben elméleti képzéssel pótolták és kérték számon, ami rengeteg időt vett igénybe. Magas volt a lemorzsolódó tanulók aránya (19,2%), akiknek helyzetére nem született semmilyen stratégia kormányzati szinten.

A digitális távoktatás azonban nemcsak a tanulókra, hanem a szülőkre is nagy terheket rótt, hiszen ők tartották a kapcsolatot a gyermekük és a tanárai között. Sokszor éppen a szülőn, a szülő motivációján és digitális kompetenciáin múlt, hogy a gyermek sikeres volt-e a tanulásban vagy sem. A szülők részére azonban digitális kompetenciafejlesztést nem lehet előírni feladatként, ehhez arra van szükség, hogy ők maguk kellően motiváltak legyenek a fejlődésre.

Összességében véve a digitális távoktatás hatékonysága Magyarországon a koronavírus terjedése által kiváltott járványhelyzet alatt elmaradt az elvárt szinttől, az oktatás valamennyi szereplője esetében jellemzőek voltak a hiányosságok a digitális kompetenciák terén, amelyek a digitális oktatás eredményességét nagymértékben befolyásolták (Proháczik, 2020).

4. A COVID-19 HATÁSA AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁSRA VAGY ÓVODAI NEVELÉSRE EGY MAGYARORSZÁGI TELEPÜLÉSEN BELÜL

4. 1. A kutatás célja

Kutatásom fő célja az volt, hogy feltárjam, milyen hatást gyakorolt a magyarországi alsófokú oktatásban a COVID-19 koronavírus okozta járványhelyzet, illetve a járványhelyzet miatt elrendelt teljes lezárás az oktatási intézményekben.

A szakirodalmi áttekintés során már számos nemzetközi és hazai tapasztalatot ismerttettem. Nagy elemszámú kutatás elvégzésére e szakdolgozat keretei között nem is lett volna lehetőségem, illetve ilyen irányú kutatások már elég szép számmal születtek, amelyek közül többet is bemutattam a szakdolgozatomban.

4.1.1 Kutatási kérdések

A szakdolgozati kutatás keretei között – kis elemszámmal végzett kérdőíves módszer segítségével – igyekeztem annak utánajárni, hogy mennyire érzékelhetők a koronavírus járvány hatásai egy kisebb közösségen belül. Megpróbáltam feltárni, hogy miként reagáltak a vészhelyzet miatt elrendelt lezárásokra az általános iskolába járó gyermekek, illetve pedagógusaik, valamint a szüleik. Hogyan élték meg a korlátozásokat, két-három év elteltével milyen nyomokat hagyott maga után a járványhelyzet miatt elrendelt digitális munkarend.

- Mennyire volt sikeres a digitális távoktatás működése, miként értékelik annak eredményességét a gyermekek szülei?
- Mennyire látták eredményesnek a digitális munkarendet a pedagógusok?

4. 2. A kutatás módszere

A kutatás módszeréül a kérdőíves felmérést választottam. E-Kréta segítségével kétféle kérdőívet készítettem, az egyiket általános iskolában tanító pedagógusokkal vettem fel, a másikat pedig olyan szülőkkel, akiknek a gyermeke részt vett a digitális távoktatásban a

járványhelyzet alatt. Összesen 37 fő szülő és 15 fő pedagógus töltötte ki a kérdőíveket. Az alacsony kitöltői létszámból ítélve kutatásom eredménye

A kérdőívek a 2020 tavaszán elrendelt digitális munkarendre vonatkoztak. A kérdőíveket kitöltő szülők gyermekei ebben az időszakban – tehát a 2019/20-as tanévben - 1.-6. osztályos tanulók voltak.

4. 3. A kutatás körülményei

Kutatásomat a Nagykanizsai Tankerületi Központ egyik intézményében végeztem el, a Kőrösi Csoma Sándor - Péterfy Sándor Általános Iskolában. Az oktatási intézmény Nagykanizsa városban található. 20 tantermes iskola, minden évfolyamon két-két osztály működik. Az iskola a városközponttól kissé kifelé, lakótelepi környezetben található.

4. 4. A kutatás eredményei

4.4.1. A pedagógusokkal felvett kérdőívek eredményei

A kérdőívet kitöltő 15 pedagógustól elsőként a demográfiai adatokat kérdeztem meg. A 15 fő közül 12 fő (80%) nő, három fő (20%) pedig férfi.

Életkorukat tekintve kétharmaduk (10 fő, azaz 66,7%) 50 évesnél idősebb, ketten közülük 60 évesnél is idősebbek. Négy fő (26,6 %) 45 és 50 év közötti és mindössze egy fő (6,7 %) van, aki 30 év alatti (27 éves).

A pedagógusok – életkoruknak megfelelően – elég nagy tapasztalattal is rendelkeznek a köznevelésben. 30 és 40 év közötti munkatapasztalattal rendelkezik közülük 9 fő (60%), tehát a pedagógusok több mint fele. 20 és 29 év közötti tapasztalattal rendelkezik két fő (13,3%), 10 és 19 év közötti tapasztalata van három fő (20%) és mindössze egy olyan pedagógus (6,66%) van, aki 10 évnél kevesebb időt (négy évet) töltött el a pedagóguspályán.

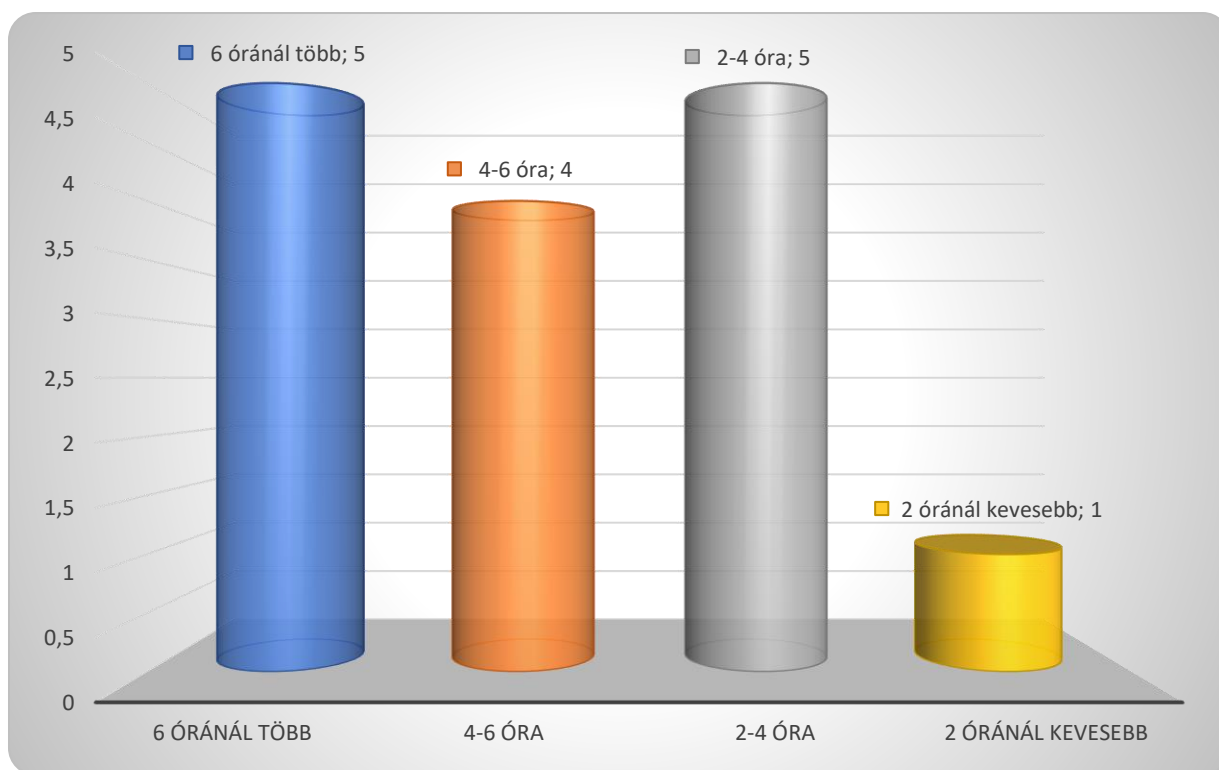
A megkérdezett pedagógusok több mint negyede (26,7%, azaz négy fő) elismerte, hogy nem rendelkezett megfelelő ismeretekkel az online technológiák alkalmazásához, mielőtt a digitális munkarendet bevezették. Valamennyi ismerettel fel volt vértézve 53,3% (nyolc fő), tehát a pedagógusok többsége. Megfelelő mennyiségű ismerettel rendelkezett három fő, azaz 20% a megkérdezett pedagógusok közül.

A digitális távoktatás ideje alatt a pedagógusok többségének felkészítését (53,3%, azaz nyolc fő) a saját kollégái segítették elő, 13,3% (két fő) webináriumok segítségével igyekezett pótolni a hiányzó ismereteit. A többiek (egy-egy fő, azaz 6,7-6,7%) saját maguk, szakmai fejlesztési műhelyek segítségével, intézményen belüli képzés révén, online tanfolyamok útján vagy neten elérhető digitális tartalmak vagy saját készítésű digitális tartalmak segítségével próbálták megoldani a digitális távoktatás által előidézett oktatási feladatokat.

A tankerület és az intézmény által nyújtott támogatást a pedagógusok a következőképpen értékelték: 33,33 % (öt fő) szerint kiváló volt a támogatás mértéke, 20% (három fő) szerint jó, 13,3% (két fő) szerint megfelelő, 33,3% (öt fő) szerint pedig gyenge.

A pedagógusokat arról is megkérdeztem, hogy mennyire voltak hatékonyak a köztük és a tanulók között működő kommunikációs csatornák. A pedagógusok 40%-a (hat fő) inkább hatékonyak, 40% (hat fő) szerint hatékonyak is voltak, meg nem is, 13,3% (két fő) szerint nem voltak túl hatékonyak, egy fő (6,7%) szerint pedig egyáltalán nem volt hatékony a kommunikáció. Nagymértékben hatékonyak egyetlen pedagógus sem találta a kommunikációt a pedagógusok közül.

A digitális távoktatás megvalósítása érdekében a tananyagok elkészítésével naponta több mint 6 órát eltöltött a pedagógusok 33,3%-a (öt fő), 4-6 órát töltött el 26,7%-uk (négy fő), 2-4 órát töltött el 33,3%-uk (öt fő) és naponta két óránál kevesebb időt töltött el a felkészüléssel egy fő (6,7%). A 15 fő pedagógus átlagát számítva ez azt jelenti, hogy a pedagógusok napi 3 órát töltöttek el a napi felkészüléssel. (Természetesen ez nagymértékben függhet a pedagógus által tanított tantárgytól is.)

1. ábra: Pedagógusok napi felkészüléssel töltött ideje a távoktatás alatt (fő) (Forrás: saját adatok)

A digitális távoktatás ideje alatt a pedagógusok 40% (hat fő) számára a legnagyobb problémát, kihívást a tanulók motivációjának hiánya okozta. Ugyanilyen arányban (40%) választották azt a pedagógusok, hogy gondot okozott számukra a diákok különböző tanulási szükségleteinek, igényeinek a kielégítése, kezelése. A pedagógusok 20%-a (három fő) számára pedig a technológiai problémák jelentették a legnagyobb gondot a digitális munkarend alatt. Az adminisztratív terheket, mint problémát, senki sem választotta a megkérdezett pedagógusok közül.

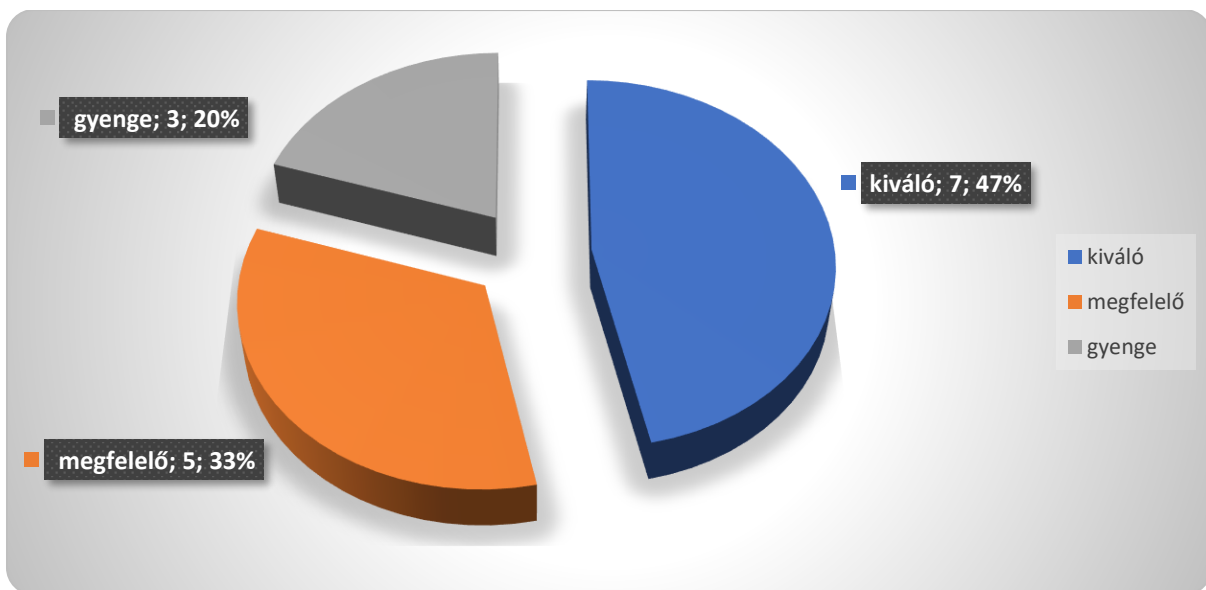
A megkérdezett pedagógusok által adott információk 60%-uk (kilenc fő) a tanulókat a digitális munkarend alatt állandó visszajelzéssel lehetett motiválni, 26,7%-uk (négy fő) interaktív eszközök, módszerek használatával, egy-egy fő (6,7%-6,7%) pedig érdekes feladatok adásával, illetve a szülők bevonásával, a rendszeres kapcsolattartással próbálta meg a tanulókat rábírni az együttműködésre. A másik két felkínált lehetőséget – csoportos tevékenységek beépítése, a diákoknak választási lehetőség felkínálása a feladatokban – egyik pedagógus sem választotta.

A pedagógusokat arról is megkérdeztem, hogy ha a jövőben ismét sor kerülne digitális munkarendre, akkor milyen változtatásokat szeretne, illetve tartana szükségesnek. Hét fő (46,7%) szerint a tanulókat még fokozottabban, több anyagi forrással kellene támogatni, 20-

20% (három-három fő) szerint szükség lenne jobb kommunikációs csatornákra, illetve jobb technológiai támogatást tartana szükségesnek. Egy fő (6,7%) szerint pedig több szakmai fejlődési lehetőségre, illetve egy fő nyilatkozta azt, hogy a hatékonyság szerinte nem a változtatásokon múlik.

A digitális technológiák és online csatornák használatát illetően a pedagógusok 53,3%-a (nyolc fő) inkább magabiztosnak, 26,7%-a (négy fő) magabiztosnak érzi magát, tehát a pedagógusok döntő többségének már nem okoz nagy megrázkódtatást ezeknek a technológiáknak a használata. Mindössze egy fő (6,7%) nyilatkozta azt, hogy egyáltalán nem tartja magát magabiztosnak és két fő (13,3%) nyilatkozta, hogy inkább nem tartja magát magabiztosnak e tekintetben.

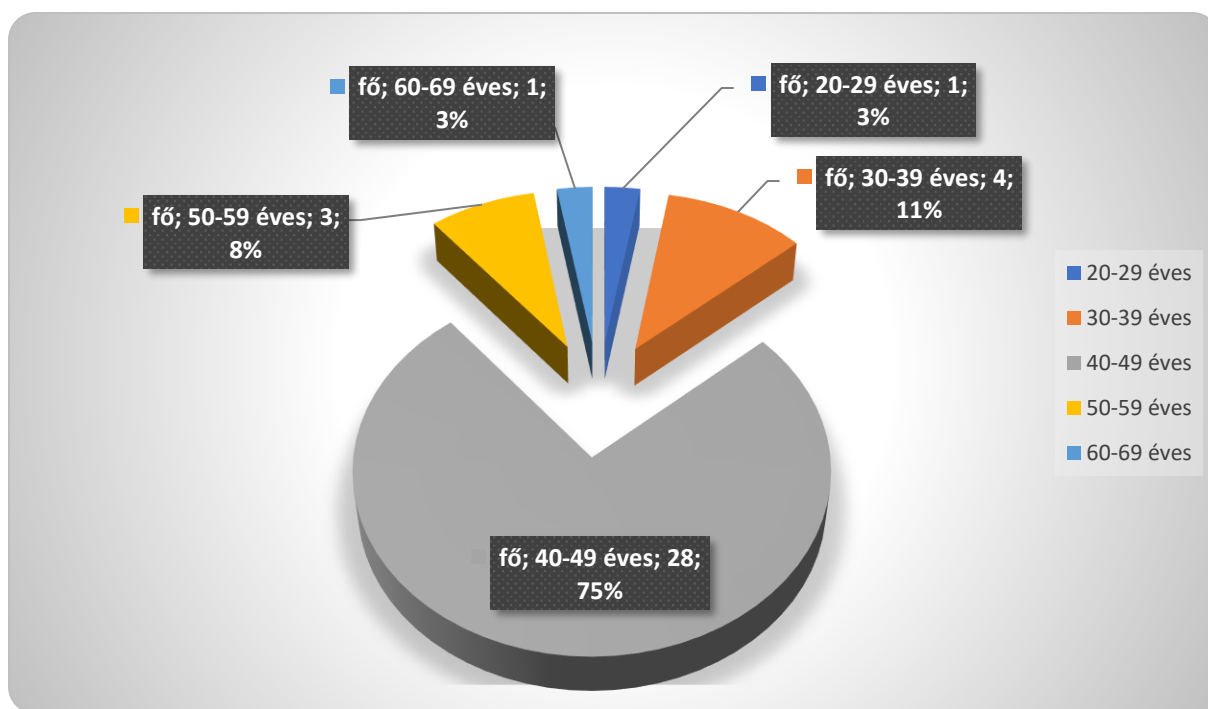
A pedagógusok összességében a Covid-19 világjárvány alatti távoktatással kapcsolatos tapasztalataikat a következőképpen értékelték: jó értékelést adott hét fő (46,7%), megfelelőt 33,3% (öt fő), gyengét 20% (három fő). Kiváló értékelést senki nem adott a megkérdezett pedagógusok közül.

2.ábra: Pedagógusok tapasztalatai a távoktatás alatt (fő; %) (Forrás: saját kutatás)

4.4.2. A szülőkkel felvett kérdőívek eredményei

A kérdőívet kitöltő 37 fő szülő 86,5%-a (32 fő) nő, 13,5%-uk (öt fő) pedig férfi. Életkorukat tekintve a szülők közül a legidősebb 1968-ban született (55 éves), a legfiatalabb pedig 1993-ban született (20 éves).

3. ábra: Szülők életkori megoszlása

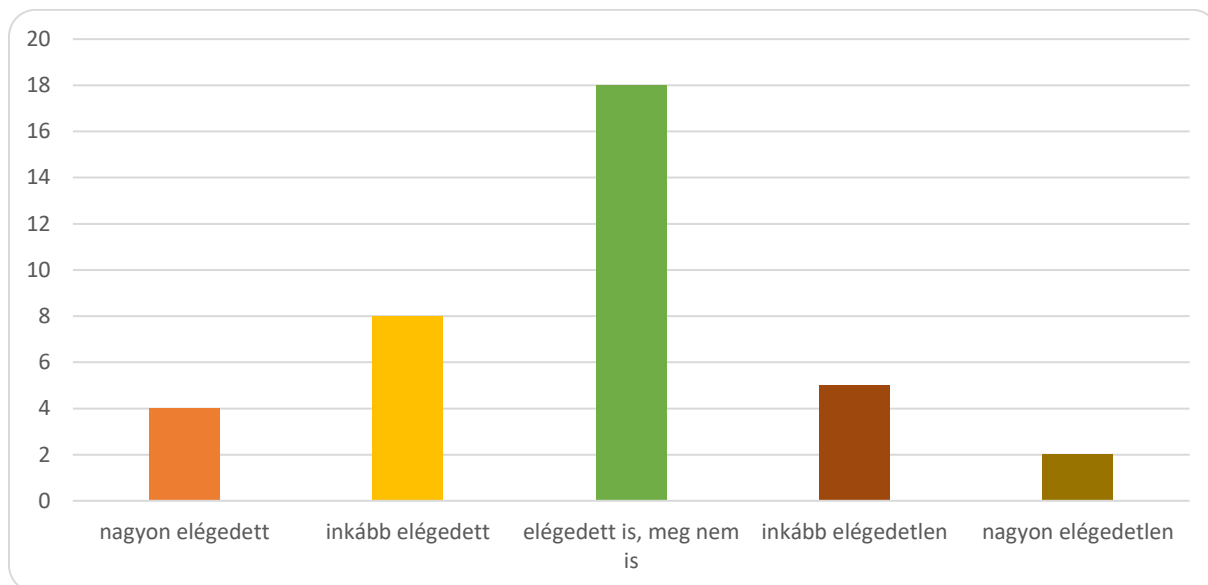
A 20-29 éves korosztályba tartozik a szülők közül egy fő (3%), 30-39 éves korosztályba tartozik három fő (11%). A legnépesebb csoport a 40-49 éves korosztály, ide sorolható a szülők 75%-a (28 fő), az 50-59 évesek közé tartozik két fő (8%) és ennél is idősebb – 65 éves – egy fő (3%).

Iskolai végzettségét tekintve a szülők kétharmada (62,2%, azaz 23 fő) egyetemi vagy főiskolai diplomával rendelkezik, 11 főnek van érettségije, közülük ketten (5,4%) gimnáziumi érettségivel, kilenc fő (24,3%) szakközépiskolai érettségivel rendelkezik. Szakmunkás végzettséggel rendelkezik a szülők közül három fő (8,1%). Ennél alacsonyabb végzettsége senkinek nincs a szülők közül.

A megkérdezett szülők 54,1%-ának (20 fő) fiú-, 45,9%-ának (17 fő) lánygyermek van. A koronavírus-járvány miatt elrendelt digitális munkarend alatt – 2020 tavaszán – az érintett gyermekek közül a legtöbben, kilenc fő (24,3%) 5. osztályba jártak 2020 tavaszán, nyolcan (21,6%) 1. osztályosok voltak, 4. osztályosok voltak heten (18,9%), 6. osztályosok és 3. osztályosok voltak négyen-négyen (10,8-10,8%), 2. osztályosok voltak öten (13,5%) a gyermekek közül. Felső tagozatosok voltak tehát tizenhárman, alsó tagozatosok voltak huszonnégyen.

A szülők közül a távoktatással mindössze 10,8% (négy fő) volt nagyon elégedett, 21,6% (nyolc fő) inkább elégedett. A szülők legtöbbször – 48,6% (18 fő) – elégedett is volt a távoktatással, meg

nem is. Öt fő (13,5%) inkább elégedetlen volt a távoktatással, két fő (5,4%) pedig nagyon elégedetlen.

4. ábra: Szülők elégedettsége a távoktatás alatt (Forrás: saját adatok)

A szülőket arra vonatkozóan is megkérdeztem, hogy mennyire tudott alkalmazkodni a gyermekük a hirtelen megváltozott oktatási formához, a jelenléti oktatáshoz képest. A szülők véleménye alapján a legtöbb gyermek (37,8%, azaz 14 fő) egyformán tudott alkalmazkodni mindkét oktatási formához. A gyermekek 27%-ának (10 fő) valamivel nehezebb ment az alkalmazkodás a digitális munkarendhez, mint a jelenléti oktatáshoz. 10,8% (négy fő) jelezte, hogy gyermeke rosszabbul alkalmazkodott a digitális munkarendhez, és ugyanennyien, hogy valamivel jobban alkalmazkodott. A szülők 13,5%-a (öt fő) szerint gyermekük sokkal jobban alkalmazkodott a digitális munkarendhez.

A szülők nyilatkozata alapján a gyermekeik 75,7% (28 fő) a távoktatási órák túlnyomó többségén részt vett. Egy fő (2,7%) gyermek inkább részt vett, 16,2% (hat fő) szerint részt is vett, meg nem is, két fő (5,4%) szerint pedig nem vett részt gyermeke a távoktatás keretében megtartott tanórákon.

A szülők többsége szerint a gyermekük részvételének az volt az oka, hogy kötelezővé tették számára. A 28 fő tanórákon részt vett gyermek közül 18 fő (64,3%) esetében volt elvárás a szülő, a pedagógus, vagy mindkét fél részéről, hogy a gyermek bekapcsolódjon az online oktatásba. Öt fő (17,9%) esetében volt fontos a tudásbővítés, hogy a gyermek ne maradjon le a tananyagban. Négy fő (14,3%) szerint gyermeke azért vett részt az online oktatásban, mert ehhez adottak voltak a lehetőségei. Egy fő (2,8%) számára számított, hogy a gyermeket ériék

külső ingerek, ne csak a családtagokkal érintkezzen, egy fő pedig nem adott a kérdés szempontjából értékelhető választ.

A digitális oktatásban részt nem vett és csak részben részt vett gyermekek – összesen nyolc fő (100%) – közül hat fő (75%) azért nem vett részt az online oktatásban, mert nem az iskola, illetve a pedagógus nem tartott ilyen módon órákat, legfeljebb a leckék oldalszámát, feladatokat küldték át. Egy fő (12,5%) azt nyilatkozta, hogy gyermekét időnként kénytelen volt magával vinni a munkahelyére, mert muszáj volt dolgoznia, de nem tudta kire bízni a gyermekét. Egy fő nem adott értékelhető választ.

A választ adó szülők többsége szerint a tanulók és a pedagógusok közötti kommunikáció kiváló (nyolc fő, azaz 21,6%) vagy jó (11 fő, azaz 29,7%) volt, míg megfelelőnek tartja a kommunikációt 27% (10 fő), gyengének 16,25% (hat fő), rossznak 5,4% (két fő).

A távoktatás a szülők többségének véleménye szerint (16 fő, azaz 43,2%) nem változtatott a gyermekük hozzáállásán, 35,1%-uk (13 fő) szerint inkább romlott, 8,1%-uk (három fő) szerint pedig sokat romlott. A szülők közül csak három fő (8,1%) szerint inkább javult, s két fő (5,4%) szerint javult gyermeke motivációja a távoktatás alatt.

A távoktatásban felhasznált tananyagok, weboldalak a szülők több mint egyharmada (35,1 %, azaz 13 fő) szerint használhatóak is voltak, meg nem is. Hét fő (18,9%) szerint hatékonyak, 11 fő (29,7 %) szerint inkább hatékonyak voltak, ugyanakkor öt fő (13,5%) inkább hatástalanok, egy fő (2,7%) szerint pedig kifejezetten hatástalanok voltak a felhasznált tananyagok, weboldalak.

A szülők közül 15 fő (40,5) szerint gyermeke jól alkalmazkodott, kilenc fő (24,3%) szerint inkább jól alkalmazkodott a távoktatáshoz. Hét fő szülő (18,9%) szerint gyermeke tudott is alkalmazkodni, meg nem is, hat fő (16,2%) szerint inkább nem jól alkalmazkodott a távoktatáshoz.

A szülők 48,6%-a (18 fő) kapott visszajelzést a pedagógustól a gyermeke teljesítményéről, 10,8%-a (négy fő) inkább kapott visszajelzést, 16,2%-a (hat fő) kapott is visszajelzést, meg nem is, 18,9 %-a (hét fő) inkább nem kapott visszajelzést, két fő (5,4%) pedig egyáltalán nem kapott visszajelzést a pedagógusoktól.

A szülők többsége (56,8%, azaz 21 fő) szerint sokkal többet kellett foglalkoznia gyermekével a digitális munkarend alatt. 11 fő (29,8%) szerint többet, három fő (8,1%) szerint körülbelül

ugyanannyit, egy fő (2,7%) szerint kevesebbet, egy fő (2,7%) szerint pedig lényegesen kevesebbet kellett foglalkozni a gyermekkel a távoktatás ideje alatt.

A távoktatás ideje alatt a szülők 43,2%-a (16 fő) szerint jelentős kihívásokkal kellett megküzdeni, 14 fő (37,8%) szerint néhány kihívás jelent meg, hét fő (18,95) szerint pedig a távoktatás nem járt különösebb kihívásokkal.

A 28 fő szülőből, aki több-kevesebb kihívást élt meg a járványhelyzetből adódó digitális munkarend idején a legtöbben (12 fő, azaz 43%) szerint a legnagyobb problémát az jelentette, hogy pedagógusszerepet kellett betölteniük, amihez sem elegendő szakértelmük, sem idejük nem volt. Négy főnek (14,3%) gondot okozott a sok többletfeladat, nyolc főnek (28,6%) a technológiai problémák, informatikai ismeretek hiánya, és az ezekből eredő nehézkes feladat-visszaküldés. Két fő (7,1%) számára gondot okozott a gyermek motivátlansága, illetve az ellenőrzés hiánya.

A szülők többségének (51,4%, azaz 19 fő) szerint a távoktatás jár néhány előnnyel, de néhány hátránnyal is. 17 fő (45,9%) szerint kevés előnnyel jár a távoktatás és sok hátránnyal, míg egy fő (2,7%) szerint sok előnnyel jár és kevés hátránnyal.

A szülőket arra is kértem, hogy írják meg, milyen előnyökkel és hátrányokkal szembesültek a digitális munkarend alatt. A legtöbben közülük azt látták előnynek, hogy kötetlenebb volt az idő, nem kellett olyan korán kelni, kevesebb volt a stressz és a feszültség, többet lehetett együtt a család. Ráadásul kevesebb kiadással járt a távoktatás, mint a jelenléti oktatás, elsősorban az üzemanyag-költség megspórolása miatt. Nem kellett attól félni, hogy a gyermek valamilyen fertőzést kap és megbetegszik az iskolában, illetve, ha beteg, akkor sem marad ki az oktatásból feltétlenül. További előnyként említették a szülők, hogy a gyermek informatikai ismeretei jelentősen bővültek és önállóbbá váltak a távoktatás alatt, saját ütemében tudott a gyermek haladni, a szülőnek pedig nagyobb rálátása volt a gyermeke tevékenységére.

Hátrányként említette több szülő is, hogy a gyermek szociális kapcsolatok hiányában nem tudott kielégítően fejlődni, hiányoznak neki a kortársai, az oktatás távoktatási formája személytelen, nincs személyes kommunikáció, ezért a gyermekek eltávolodtak egymástól és a pedagógusoktól is. A gyermekek szocializációja sérült. Hiányzott a tanári magyarázat, a szakszerű oktatás, a tananyag átadása felületes volt, nem minden pedagógus tudott online eszközökkel tanítani, sok gyermeknek megértési nehézségei voltak. A szülők akadályoztatva voltak a munkába járásban, magasabbak voltak a rezsikiadások (áram, fűtés, víz). A szülőkre nagyon sok feladat hárult, ami sok megterheléssel, stresszel járt.

4. 5. Következtetések, javaslatok

Jelen kutatás alapján is úgy tűnik, hogy nincs feltétlenül összefüggés a pedagógusok életkora és a digitális technológiák, online felületek használata között. Az online oktatási platformokat ismerő három fő (egy férfi és két nő) közül két fő 50 év feletti (1973-ban és 1968-ban született), egy fő pedig 60 év feletti (1963-ban született). Szakmai fejlődésük érdekében valamennyien az internetet használták, webináriumokat, online tanfolyamokat, neten fellelhető digitális tartalmakat használtak fel. Bár magukat digitális felkészültségüket mindhárman magabiztosnak vagy inkább magabiztosnak értékelték, ennek ellenére közülük két fő számára mégis a technológiai problémák jelentették a legnagyobb kihívást a járványhelyzet okozta digitális tanrend alatt. A problémákat jelzi továbbá, hogy ketten 2-4 órát, egy fő pedig 4-6 órát töltött el minden nap a tanórákra való felkészüléssel. A digitális oktatás hatékonyságával is csak egyikük volt megelégedve, két fő véleménye szerint a diákoknak további támogatásra lenne szükségük ahhoz, hogy a digitális oktatás zökkenőmentesen működjön.

A digitális platformokat bevallottan nem ismerő négy fő pedagógus közül egy fő férfi, három fő nő, tehát a kis létszám miatt a nemek közötti különbség sem állapítható meg. A négy fő közül ketten 50 év feletti, ketten a 40-49 éves korosztályba tartoznak, de inkább közelebb az 50 éves korhoz. A digitális technológiákban való bizonytalanságukat jelzi, hogy ketten a kollégáktól, egy fő intézményen belüli képzés során, egy fő pedig szakmai fejlesztési műhely keretében igyekezett magát felzárkóztatni az elvárásokhoz. Az ehhez nyújtott intézményi, tankerületi támogatást hárman közülük gyengének ítélték. Ketten közülük 6 óránál többet töltött a napi felkészüléssel, egy fő 2-4 órát, egy fő 2 óránál kevesebbet. A digitális oktatás csak egyikük tartotta inkább hatékonynak, a többiek ennél kevésbé vagy egyáltalán nem hatékonynak találták. A technológiai problémák csak egyikük számára jelentették a legnagyobb kihívást, hárman közülük a tanulók motivátlanságát érezték a legnagyobb gondnak. A digitális technológiák használata terén ketten közülük inkább magabiztosnak ítélték meg saját magukat, a digitális oktatást összességében jó, illetve megfelelő színvonalúra értékelték. A magukat magabiztosnak inkább nem, vagy egyáltalán nem érző pedagógusok a digitális oktatás hatékonyságát gyengének ítélték meg.

Az online platformokat valamennyire ismerő nyolc pedagógus közül egy fő férfi. Életkorukat tekintve a pedagógusok eloszlása vegyes, 1961 és 1995 között születtek. Többségük – hat fő –

kollégáktól, egy fő webinariumokon, egy fő autodidakta módon próbált meg fejlődni a digitális technológiák terén. A technikai támogatást megfelelőnek, jónak (két-két fő) vagy kiválónak (négy fő) értékelték. Valamennyiük számára a legnagyobb kihívást a diákok elkötelezettségének hiánya okozta, amelyet rendszeres visszajelzések adásával próbáltak orvosolni a legtöbben. Négy fő szerint volt a digitális oktatás inkább hatékony, a többiek ennél gyengébbre értékelték a hatékonyságát. A másnapi tanítás érdekében a felkészülésre fordított idő három fő esetében volt több mint 6 óra, három fő esetében 4-6 óra, két fő esetében 2-4 óra, ami valószínűleg összefüggésben van azzal, hogy a pedagógusok ezen csoportja még nem rendelkezik elég rutinnal a digitális eszközök és az online platformok használata terén. Ennek ellenére mostanra már csak egy fő nem érzi magát magabiztosnak az online platformok használatában, ő a digitális távoktatás hatékonyságát összességében is gyengének tartotta. A többiek inkább magabiztosnak, vagy magabiztosnak tartják magukat és a digitális oktatást is megfelelőnek vagy jónak tartják.

A pedagógusokkal felvett kérdőív alapján megállapíthatjuk, hogy a digitális technológiák és online platformok használata nem függ össze a pedagógusok nemével és életkorával, ahogyan ezt a korábbi kutatások már megmutatták.

A pedagógusok többsége saját bevallása szerint nem zárkózott el a szakmai fejlődéstől és igyekezett magát képezni az online tér használata érdekében, bár ehhez a fenntartótól kevés segítséget kapott. A kollégák egymást támogatták, illetve internetes források segítségével igyekeztek fejlődni. A digitális kompetenciáik jelentősen bővültek, ennek következményeként magabiztosakká váltak az online platformok használata terén.

A legnagyobb kihívást a pedagógusok számára nem az okozta, hogy fel kellett zárkózni digitális téren, hanem az, hogy miként tudják a tanulókat motiválni annak érdekében, hogy bekapcsolódjanak a digitális oktatásba. Véleményük szerint a diákoknak további támogatásra van szükségük, ha ismét sor kerülne digitális oktatásra. A pedagógusoknak sok időt kellett a másnapi felkészüléssel tölteniük, ez más tevékenységek – így például a tanulókkal való egyéni bánásmód megvalósítása – rovására megy. Napi több órás felkészülés mellett nem várható el a pedagógusoktól, hogy képesek legyen diákjaikkal személyes kapcsolatban maradni a tanórán kívül is. Ez azonban szükséges lenne annak érdekében, hogy egyes tanulók ne morzsolódjanak le a digitális oktatás alatt.

A szülők távoktatással való elégedettségét nem befolyásolta iskolai végzettségük, életkoruk pedig szintén nem. Ugyanakkor a felsőfokú végzettséggel rendelkező szülők (24 fő) számára

nem volt kérdéses, hogy a gyermeküknek részt kell vennie a digitális oktatásban, egy fő kivételével – aki számára a tudásbővítés volt a legfontosabb – valamennyi diplomás szülő azt válaszolta, hogy a gyermeke kötelezettsége a tanulás. Ha a gyermeke nem vett részt az oktatásban, akkor az azért volt, mert a pedagógus nem tartott online órákat. Ennek ellenére elég sok szülő arról számolt be, hogy inkább romlott gyermeke Négyen közülük azt választották, hogy nem volt megfelelő a tanár és a tanuló közötti kommunikáció. A diplomás szülők közül 10 fő olyan szülő volt, aki szerint inkább romlott gyermeke tanulás iránti motivációja a digitális oktatás alatt. Ennek az adatnak némileg ellentmond, hogy – hét fő kivételével – valamennyien hatékonyak, vagy inkább hatékonyak találták a digitális oktatást. A hét fő közül is csak egy fő szerint inkább nem volt hatékony a digitális oktatás, a többiek szerint hatékony is volt és nem is. 16 fő gyermeke pedig jól vagy inkább jól tudott alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez. Ennek ellenére közülük hat fő esetében elég sok kihívást jelentett a digitális oktatás. Problémaként sokféle okot jeleztek a szülők, köztük technológiai problémákat is, ami azt mutatja, hogy a végzettség nem feltétlenül jelent egyet azzal, hogy az illető szülő magas szintű digitális kompetenciákkal is rendelkezik.

A kutatás adatai alapján tehát a szülők oldaláról sem jelent feltétlenül összefüggést a digitális munkarend okozta megterhelés aránya az életkorral, az iskolai végzettséggel. A digitális kompetenciák sem lényegesen jobbak a képzettebb szülők esetében, mint a kevésbé képzetteknél, ugyanakkor a diplomás szülők előnyt élveznek a szakmunkásképzőt végzett vagy érettségizett szülőkhöz képest abban, hogy ők könnyebben végeznek home office-ban munkát, így otthon tudnak maradni gyermekükkel a digitális munkarend alatt, és kevesebb megterhelés éri őket. Nem véletlen például, hogy a gimnáziumi vagy szakközépiskolai érettségivel rendelkező szülők (11 fő), körülbelül kétharmada (hét fő) nem volt elégedett a digitális oktatással. Az ő gyermekeik közül egy fő jól, ketten ugyanannyira, a többiek rosszabbul vagy sokkal rosszabbul tudtak alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez. érdekes lenne külön vizsgálatot folytatni a szülők és gyermekeik digitális munkarend alatti megélései kapcsán, hogy tényleg van-e összefüggés a kettő között.

A kevésbé képzett szülők számára a pedagógusszerepek átvállalása is sokkal több problémát okoz, hiszen kevésbé felkészültek ezeknek a feladatoknak az ellátására, mint a diplomások és az idejük is kevesebb, hiszen nem végezhetnek home office-ban munkát. Számukra éppen ezért a digitális munkarend több megterhelést és stresszt okozott. Ezt jól jelzi, hogy a 11 főből kilenc fő számára egyértelműen sokkal több terhet, két fő számára több terhet jelentett a digitális tanulás. Nehézséget jelentett számukra a munka mellett történő helytállás, akik pedig nem

tudtak dolgozni, mert a gyermekekre kellett otthon vigyázni, azok a szülők a munkából való kiesés (fizetéseszkkenés, munkahelyi előmenetelben elmaradása, felettes véleménye stb.) okozott stresszt.

Mivel a középfokú szülők számára a digitális munkarend több megterhelést okozott, kevésbé tudtak gondoskodni arról, hogy gyermekeik részt vegyenek a digitális oktatásban. Többségben vannak esetükben a „nem vett részt” és a „részt is vett, és nem is vett részt” válaszok, bár ebben a tanár-diák interakcióknak is lehet szerepe, amely a középfokú végzettségű szülők több mint egyharmada szerint gyenge vagy rossz volt. Gyermekeik tanulmányi motivációja az érettségivel rendelkező szülők szerint a legjobb esetben is nem változott, többségük szerint azonban inkább romlott vagy sokat romlott. A digitális oktatás hatékonyságával kapcsolatban is hasonló véleményt fogalmazta meg: három fő találta hatékonynak a digitális oktatást, a többiek inkább hatástalannak vagy alacsony hatékonyságúnak, valamint kevés előnnyel járó oktatási formának érezték a digitális távoktatást.

Összességében a kutatás alapján megállapítható, hogy a pedagógusok és a szülők közül a pedagógusoknak sikerült jobban alkalmazkodni a digitális munkarend bevezetése miatt kialakult helyzethez. Ebben szerepe lehet pedagógiai tudatosságuknak, szakmai elhivatottságuknak is, amely arra motiválta őket, hogy minél magasabb szinten megfeleljenek a velük szemben támasztott elvárásoknak. Tették mindezt annak ellenére, hogy felzárkózásuk érdekében kevés segítséget kaptak mind ők, mind a diákjaik, valamint munkaidejük jelentősen megnövekedett a digitális tanórákra való felkészülés miatt.

A szülők egy része – elsősorban a középfokú végzettséggel rendelkezők – kevésbé voltak felkészülve a változásra. A digitális munkarend egyik napról a másikra történő bevezetése teljesen felborította a családok életét, a szülőknek át kellett szervezni az életüket a hét minden napján. Meg kellett oldaniuk a gyermekek felügyeletét, a digitális oktatásban való minden napi részvételüket, több-kevesebb mértékben át kellett venniük a pedagógusok szerepét, miközben a munkahelyükön is helyt kellett állniuk. Ez nagy nyomásként nehezedett rájuk, és stresszt okozott.

A jövőre nézve fontos tapasztalat, hogy a digitális munkarendre való átállásra – amennyiben lehetséges - időt kell hagyni minden résztvevő számára, illetve intézményi szinten és családi szinten is ki kell dolgozni annak tervét, hogy miként oldják meg a feladatokat. A tanulóknak és a pedagógusoknak az eddigiéknél több támogatásra van szükségük. Fel kell mérni a tanulók eszközökkel, interneteléréssel való rendelkezését, valamint a rászorulókat hozzá kell segíteni

ezek beszerzéséhez és használatához. A pedagógusok részére – szaktárgyanként – olyan digitális tananyagok kellenek és oktatási segédletek, amelyeket könnyen, a tanulók életkorához és fejlettségi szintjéhez mérten bármikor elő lehet venni és fel lehet használni.

A tanulók alacsony motivációs szintje is probléma volt a pedagógusok, illetve az elfoglaltabb szülők számára is, akik kevésbé tudtak kontrollt gyakorolni gyermekeik felett. Esetükben az iskolai szociális segítők bevonásával, kis létszámú, felzárkóztatást szolgáló tanulócsoportok kialakításával lehetne segíteni a jövőben, ami egyúttal a gyermekek felügyeletét is megoldaná.

5. ÖSSZEGZÉS

Szakedolgozatom keretei között a Covid-19 világjárvány következtében Magyarországon bevezetett digitális munkarend következményeit, hatékonyságát vizsgáltam, mind a pedagógusok, mind pedig az érintett szülők oldaláról, akiknek véleményén keresztül rálátásom volt a 1-6. osztályos korú általános iskolai tanulókat ért hatásokra is.

Összegzésként megállapíthatom, hogy a koronavírus járvány okozta rendkívüli oktatási helyzet sokféle – részben pozitív, részben negatív – következménnyel járt a hazai általános iskolai oktatás számára. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy a magyar pedagógustársadalom igyekezett alkalmazkodni a kihívásokhoz és szakmailag fejlődni annak érdekében, hogy a digitális oktatás elvárásainak képes legyen megfelelni. Ez annál is inkább becsülendő, mert a pedagógusok többsége nem a fiatal generációk közé tartozik. Köztudottan komoly probléma a pedagógusok magas életkora, ami a kutatások alapján mégsem jelent egyet a fejlődésre való képtelenséggel. Saját kutatásom is azt igazolta, hogy a magasabb életkorú pedagógusok is képesek voltak lépést tartani a változásokkal.

Ugyanakkor kijelenthetjük, hogy az általános iskoláskorú szülők gyermekeit nagy megterhelés és stressz érte a digitális oktatás bevezetésével. Ez elsősorban az alacsonyabban képzett szülőkre igaz, akik munkájuk jellegéből fakadóan nem tudtak home office-ban dolgozni, hanem be kellett járniuk a munkahelyükre, miközben gyermekük felügyelete is komoly gondot okozott számukra. A pedagógusszerepek átvállalása és gyermekük digitális oktatásban való részvételének biztosítása is problémákat okozott nekik, napi szinten. Az alsó tagozatos gyermekek esetében a szülők terheinek csökkentése mindenképpen fontos lenne, amennyiben a jövőben újra sor kerül digitális oktatásra.ne

FELHASZNÁLT IRODALOM

A Kormány 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozata a koronavírus miatt a köznevelési és szakképzési intézményekben új munkarend bevezetéséről (Magyar Közlöny 2020. évi 4. szám, 1388-1389. p.)

Benedek András (2020): Távoktatás másként !!! – A digitális kor pedagógiai kihívásaihoz (Opus et Educatio, 7. évf. 3. szám, 1-8. p., <http://opuseteducatio.hu/index.php/opusHU/article/view/387/681>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Czirfusz Dóra –Mislely Helga–Horváth László (2020): A digitális munkarend tapasztalatai a magyar közoktatásban (Opus et Educatio, 7. évf. 3. szám, 1-10. p., <http://opuseteducatio.hu/index.php/opusHU/article/view/394/685>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Cserné Adermann Gizella (2020): Távoktatás: a levelezéstől a digitális oktatásig (Civil Szemle különszám, Oktatás, Digitalizáció, Társadalom, 7-22. p., https://www.researchgate.net/profile/Monika-Serfozo/publication/349076979_Digitalizacio_es_online_tanulas_a_pedagoguskepzesben_-_hallgatoi_visszajelzesek_a_tavolleti_oktatasrol_Kutatas_kozben_CIVIL_SZEMLE_17_evf_Kulonszam_pp_103-114_12_p_2020/links/601ea51345851589398714d7/Digitalizacio-es-online-tanulas-a-pedagoguskepzesben-hallgatoi-visszajelzesek-a-tavolleti-oktatasrol-Kutatas-kozben-CIVIL-SZEMLE-17-evf-Kueloenszam-pp-103-114-12-p-2020.pdf#page=7, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Dienes Jenő Attila (2021): Kényszer távoktatás 2020 (Transactions on it and engineering education 4.1., 1-16.p., <http://jtite.eu/article/view/35/24>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Fodorné Tóth Krisztina - Haraszty Gábor (2009) :Távoktatás és e-learning (Tudásmenedzsment, 10 évf. 1. szám, 1-8. p., http://epa.niif.hu/02700/02750/00022/pdf/EPA02750_tudasmenedzsment_2009_01_019-026.pdf, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Fodorné Tóth Krisztina (2020): Fogalmi bizonytalanság és egyszerűsítés: távoktatás, digitális oktatás és társfogalmaik használata a közbeszédben (Szabadpiac kiadvány 2020/2. szám, 81-99. p., https://uni-milton.hu/wp-content/uploads/2020/12/szabadpiac_kiadvany_2020_2_szam_web-1.pdf#page=81, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Forti Buratti, M. Azul - Mónica Díaz de Neira Hernando, Leticia Mallol Castaño, Beatriz Isidoro Fernández, Andrea Muñoz Domenjó, Lourdes García Murillo, Inmaculada Palanca Maresca (2021): Experiencia subjetiva de los padres de niños y adolescentes durante el confinamiento en España, un estudio descriptivo (revista de psiquiatria infanto-juvenil 2-8 p. <https://aepnya.eu/index.php/revistaaepnya/article/view/407/768> letöltés ideje: 2023.04.20.)

Guld Ádám (2020): „A szociális életem digitálisan élem” – Z-generációs fiatalok médiahasználata pandémia idején: napi rutin, médiafogyasztás, hírfogyasztás, tanulás és munka, hatások (Szabadpiac kiadvány 2020/2. szám, 100-113. p., https://uni-milton.hu/wp-content/uploads/2020/12/szabadpiac_kiadvany_2020_2_szam_web-1.pdf#page=81, letöltés ideje: 2023.04.21.)

Gyarmathy Éva (2021): A COVID-19-járvány hosszabb távú pszichológiai hatásai – különös tekintettel a gyerekekre (2. rész) (Magyar Tudományos Akadémia 2021. MÁJUS 20. https://mta.hu/tudomany_hirei/a-covid-19-jarvany-hosszabb-tavu-pszichologiai-hatasai-kulonos-tekitettel-a-gyerekekre-2-resz-111388 letöltés ideje: 2023.04.21.)

Hanczár Gergely – Blénessy Gabriella (2004): A távoktatás „lélektana” (Multimédia az oktatásban, Szeged, ELTE TTK, 1-5. p., <http://www.mmo.njszt.hu/Kiadvanyok/2004/cikkek/17.pdf> , letöltés ideje: 2023.04.24.)

Harsányi Péter (2021): Iskolák a járvány alatt és után – nemzetközi tapasztalatok (Educatio 30. évf. 1. szám, 156-159. p., <http://real.mtak.hu/151306/1/1419-8827-article-p156.pdf>, letöltés ideje: 2023.04.20.)

Horváthné Zilahy Ágnes (2004): Hatékony tanulás (Új Pedagógiai Szemle, 2004/2., <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/hatekony-tanulas>, letöltés ideje: 2023.04.30.)

Kónyi Judit (2020): Távoktatás korona idején (12. Nemzetközi Konferencia a Selye János Egyetemen, 1-6. p., <http://uk.ujs.sk/dl/3730/Konyi.pdf>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Kovács Cintia – Námesztovszki Zsolt (2022): Egyszerű megoldások a távoktatás idején (Autonómia és felelősség, neveléstudomány folyóirat, 97-202., p., <https://journals.lib.pte.hu/index.php/arjes/article/view/5829/5600>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Kovács Ilma (2006): Távoktatástól – Távoktatásig: Egy kutató elemzése és részvétele Magyarország távoktatásában 1973 és 2006 között (<https://mek.oszk.hu/04500/04524/04524.pdf>, letöltés ideje: 2023.04.30.)

Maria Cusinato, Sara Iannattone, Andrea Spoto, Mikael Poli, Carlo Moretti, Michela Gatta, Marina Miscioscia (2020): Stress, Resilience, and Well-Being in Italian Children and Their Parents during the COVID-19 Pandemic (nt. J. Environ. Res. Public Health 2020 2-9 p., [file:///C:/Users/bukim/Downloads/ijerph-17-08297%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/bukim/Downloads/ijerph-17-08297%20(2).pdf) , letöltés ideje: 2023.04.20.)

Maria Grazia Maggio, Maria Chiara Stagnitti, Patrizia Calatozzo, Antonino Cannavò, Daniele Bruschetta, Marilena Foti Cuzzola, Alfredo Manuli, Giovanni Pioggia, Rocco Salvatore, Calabrò (2021): What about the consequences of the use of distance learning during the COVID-19 pandemic? A survey on the psychological effects in both children and parents (Int. J. Environ. Res. Public Health 1-6 p., <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8656827/pdf/ijerph-18-12641.pdf> , letöltés ideje: 2023.04.21.)

Mohammad Hilal Atthariq Ramadhan, Ayu Kartika Putri, Diana Melinda, Umrohtul Habibah, Utami Nurul Fajriyah, Syarifah Aini, Bintang Arroyantri Prananjaya, Diyaz Syauqi Ikhsan (2020): Children's Mental Health in the Time of COVID-19: How Things Stand and the Aftermath (Malays J Med Sci. 2020 2-3 p., https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7605835/pdf/15mjms27052020_sc2.pdf , letöltés ideje: 2023.04.20.)

Nagy Ádám – Fekete Mariann (2020) : OK, Zoomer – A digitális tanulás problémái, Opus et Educatio, 7. évf. 3. szám, 1-5. p., <http://opuseteducatio.hu/index.php/opusHU/article/view/389/683>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Nemes György, Csilléry Miklós (2006): Kutatás az atipikus tanulási formák (távoktatás / e-learning) modelljeinek kifejlesztésére célcsoportonként, a modellek bevezetésére és alkalmazására (Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Bp., <http://vmek.oszk.hu/06800/06829/06829.pdf>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Pierpaolo Limone, Giusi Antonia Toto (2021): Psychological and emotional effects of digital technology on children in covid-19 pandemic (Published online 2021 Aug 25 1-7. p., <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8465704/pdf/brainsci-11-01126.pdf> , letöltés ideje: 2023.04.20.)

Proháczik Ágnes (2020): A tantermi és a digitális tanulás összehasonlító elemzése (Opus et Educatio, 7. évf. 3. szám, 1-12. p., <http://opuseteducatio.hu/index.php/opusHU/article/view/390/684>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Szabó Csilla Mariann (2020): A COVID-19 miatt bevezetett online távoktatás hatékonysága a középiskolás tanulók szemszögéből (Journal of Applied Technical and Educational Sciences 2020/4. szám, 67-86. p., <https://jates.org/index.php/jatespath/article/view/206/95>, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Szabó József (2019): A távoktatás eszközrendszerének kialakítása (Az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola tudományos közleményei (Új sorozat 23. köt.). Tanulmányok az oktatástechnológia köréből, 20-25. p., http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/3733/1/25-29_Szabo.pdf, letöltés ideje: 2023.04.24.)

Tóth Alíz Mária (2021): Oktatás a változásban, a változás oktatása (Educatio 30. évf. 1.szám, 160-162. p., <http://real.mtak.hu/151309/1/1419-8827-article-p160.pdf>, letöltés ideje: 2023.04.20.)

1. melléklet

Pedagógusoknak szánt kérdőív

Tisztelt Pedagógus!

Büki Marcell vagyok a MATE Kaposvári Campus Tanító szakos hallgatója.

Szakedolgozatomban a Covid-19 hatását vizsgálom az általános iskolákra tekintve. Ezen belül a távoktatás sikerességét vizsgálom.

A kérdőív teljesen anonim, és a beérkezett adatokat a saját szakdolgozatomban használom fel. A kérdőív kitöltése nagyjából 4 percet vesz igénybe. Kérem a kitöltésnél a 2020-as évet vegye alapul.

Köszönöm, ha segíti munkámat azzal, hogy kitölti kérdőívem.

Az Ön neme:

- Férfi
- Nő

Születési éve:

Saját válasz

Hány éve van a pályán?

Saját válasz

Mennyire ismerte az online oktatás technológiákat a világjárvány előtt?

- Ismertem
- Valamennyire ismerős volt
- Nem ismertem

Milyen forrásokat használt a távoktatásra való felkészüléshez a világjárvány idején?

- Online tanfolyamok
- webináriumok
- Szakmai fejlesztési műhelyek
- Kollégák
- Egyéb:

Hogyan értékelné az iskolai körzet által a világjárvány idején nyújtott technikai támogatásokat?

- Kiváló
- Jó
- Megfelelő
- Gyenge

Mennyire voltak hatékonyak a kommunikációs csatornák Ön és a diákok között a távoktatás során?

- Nagyon hatékony volt

- Inkább hatékony volt
- Hatékony is meg nem is
- nem volt túl hatékony
- Nem volt hatékony

Mennyi időt töltött naponta a távoktatási tartalom előkészítésével és átadásával?

- Kevesebb, mint 2 óra
- 2-4 óra
- 4-6 óra
- Több, mint 6 óra

Milyen kihívásokkal szembesült a világjárvány idején a távoktatás során?

- Technológiai problémák
- A diákok elkötelezettségének hiánya
- Nehézségek a diákok különböző tanulási igényeinek kezelésében
- Adminisztrációval kapcsolatos problémák
- Egyéb:

Hogyan próbálta meg bevonni és motiválni a diákokat a távoktatás során?

- Interaktív eszközök használatával
- Csoportos tevékenységek beépítése
- A diákok választási lehetőséget kaptak a feladatokban
- rendszeres visszajelzéssel
- Egyéb:

Milyen változásokat szeretne a távoktatásban, ha a jövőben szükség lenne rá?

- Több szakmai fejlődési lehetőséget
- További források a diákok tanulásának támogatására
- Jobb kommunikációs csatornák a tanulókkal és a családokkal
- Jobb technológiai támogatást
- Egyéb:

Mennyire érzi magát most magabiztosnak az online oktatási technológiák használatában?

- Magabiztosnak érzem magam
- Inkább magabiztosnak érzem magam
- Nem vagyok túl magabiztos
- egyáltalán nem vagyok benne magabiztos

Összességében hogyan értékelné a Covid-19 járvány során a távoktatással kapcsolatos tapasztalatait?

- Kíváló
- jó
- Megfelelő
- Gyenge

2. melléklet

Szülőknek szánt kérdőív

Tisztelt Kitöltő!

Büki Marcell vagyok a MATE Kaposvári Campus Tanító szakos hallgatója.

Szakdolgozatomban a Covid-19 hatását vizsgálom az általános iskolákra tekintve. Ezen belül a távoktatás sikerességét vizsgálom.

A kérdőív teljesen anonim, és a beérkezett adatokat a saját szakdolgozatomban használom fel. A kérdőív kitöltése nagyjából 4 percet vesz igénybe. Kérem a kitöltésnél a 2020-as évet vegye alapul.

Köszönöm, ha segíti munkámat azzal, hogy kitölti kérdőívem.

Kitöltő neve:

- Férfi
- Nő

Születési éve:

Saját válasz

Iskolai végzettség:

- kevesebb, mint 8 osztály
- befejezett 8 osztály
- szakmunkásképző
- szakközépiskolai érettségi
- gimnáziumi érettségi
- főiskolai vagy egyetemi diploma

Gyermeke neve:

- fiú
- lány

2020 tavaszán hányadik osztályba járt a gyermeke?

Saját válasz

Mennyire volt elégedett a távoktatás lebonyolításával?

- nagyon elégedett
- inkább elégedett
- elégedett is meg nem is
- inkább elégedetlen
- nagyon elégedetlen

Mennyire alkalmazkodott gyermeke a távoktatáshoz a jelenléti oktatással összevetve?

- sokkal jobban
- valamivel jobban
- ugyanannyira

- valamivel rosszabbul
- sokkal rosszabbul

Milyen mértékben tudott gyermeke részt venni a távoktatás során a tanórákon?

- az órák túlnyomó részén részt vett
- inkább részt vett
- részt vett meg nem is vett
- inkább nem vett részt
- nem vett részt

Amennyiben válasza az volt, hogy részt vett kérem, írja le, hogy miért?

Saját válasz

Amennyiben válasza az volt, hogy nem vett részt kérem, írja le, hogy miért?

Saját válasz

Mennyire volt jó a tanár-diák interakció a távoktatás során?

- kiváló
- jó
- megfelelő
- gyenge
- rossz

Hogyan hatott gyermeke motivációjára és viselkedésére a távoktatásra való áttérés?

- javult
- inkább javult
- nem változott
- inkább romlott
- sokat romlott

Ön szerint mennyire voltak hatékonyak a távoktatásban használt weboldalak, digitális anyagok?

- hatékonyak voltak
- inkább hatékonyak voltak
- hatékonyak voltak is meg nem is
- inkább hatástalanok voltak
- hatástalanok voltak

Mennyire tudott gyermeke alkalmazkodni a távoktatáshoz?

- jól alkalmazkodott
- inkább jól alkalmazkodott

- jól alkalmazkodott meg nem is
- inkább nem jól alkalmazkodott
- nem jól alkalmazkodott

A gyermek iskolában nyújtott teljesítményéről általában a pedagógusok adnak tájékoztatást. Ön mennyire kapott visszajelzést ez alatt az időszak alatt a pedagógustól?

- kaptam visszajelzést
- inkább kaptam visszajelzést
- kaptam visszajelzést meg nem is
- inkább nem kaptam visszajelzést
- egyáltalán nem kaptam visszajelzést

Mennyivel kellett többet foglalkoznia a gyermekével a távoktatás során?

- sokkal többet
- többet
- körülbelül ugyanannyit
- keveset
- nagyon keveset

Voltak-e kihívások vagy nehézségek gyermeke távoktatása során?

- igen, jelentős kihívások voltak
- néhány kihívás jelent meg
- nem voltak kihívások

Amennyiben igen, vagy néhány kihívást jelölt meg, kérem írja le ezeket.
Saját válasz

Összességében mit gondol, melyek a távoktatás előnyei és hátrányai?

- sok előny, kevés hátrány
- néhány előny, néhány hátrány
- kevés előny és pár hátrány

Kérem, írjon le pár előnyt és pár hátrányt!
Saját válasz

SZAKDOLGOZAT KIVONATA

Kizökökzent az idő". A Covid-19 járvány hatása az általános iskolai oktatásra vagy óvodai nevelésre egy magyarországi településen belül.

Büki Marcell

Tanító szak BA, Nappali tagozat

Neveléstudományi Intézet

Belső témavezető : Molnár Gábor PhD, egyetemi

docens, MATE Kaposvári Campus, Anyanyelvi és Gyermekkultúra Tanszék

A COVID-19 járvány 2020 év elejére világméretűvé duzzadt. A járványhelyzet kezelése a védekezés az élet minden területén szükségszerű változásokat indukált így az oktatásban is.

Magyarország kormánya a koronavírus járvány következtében úgy döntött, hogy 2020 március 16-tól valamennyi iskolát bezárja, és teljes mértékben átáll a digitális oktatásra.

A dolgozatomban a Covid-19 terjedésének és hatásainak bemutatásán túl, a járványnak az oktatás nehézségeire és gyerekekre gyakorolt hatását kívántam kiemelten vizsgálni.

A kutatás módszerül a kérdőíves felmérést választottam. E-Kréta segítségével kétféle kérdőívet készítettem, az egyiket általános iskolában tanító pedagógusokkal vettem fel, a másikat pedig olyan szülőkkel, akiknek a gyermeke részt vett a digitális távoktatásban a járvány alatt. Kutatásomat szülőhelyemen a Nagykanizsai Tankerületi Központ egyik intézményében végeztem el, a Körösi Csoma Sándor - Péterfy Sándor Általános Iskolában.

A megkérdezett pedagógusok több mint negyede elismerte, hogy nem rendelkezett megfelelő ismeretekkel az online technológiák alkalmazásához, mielőtt a digitális munkarendet bevezették. A digitális távoktatás ideje alatt a pedagógusok számára a legnagyobb problémát, kihívást a tanulók motivációjának hiánya okozta.

A választ adó szülők többsége szerint a tanulók és a pedagógusok közötti kommunikációt kiváló illetve jó volt. Egy negyede tartotta gyengének. Úgy ítélték meg, hogy a gyerekek jól alkalmazkodtak a digitális oktatáshoz és hatékonyan tarották a felhasznált tananyagot is.

Saját kutatásom azt igazolta, hogy a magasabb életkorú pedagógusok is képesek voltak lépést tartani a változásokkal. Ugyanakkor kijelenthetjük, hogy az általános iskoláskorú gyermekeket és szüleiket nagy megterhelés és stressz ért a digitális oktatás bevezetésével.

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A BÜKI MARCELL (név) (hallgató Neptun azonosítója: P970VK)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfólió¹ áttekinttem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre
javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: 2023. év MÁJUS hó 8. nap

Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.
² A megfelelő aláhúzendó.
³ A megfelelő aláhúzendó.